

University of Groningen

Het peilen van de diepte

Miedema, S.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1997

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Miedema, S. (1997). *Het peilen van de diepte: de relatie tussen werkloosheid en delinquentie bij jongvolwassen mannen*. [, Rijksuniversiteit Groningen]. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

DEEL 3: RESULTATEN IN THEORETISCH PERSPECTIEF

In hoofdstuk 13 wordt een drietal (jeugd)criminologische theorieën besproken: de strain-theorie, de sociale controle theorie en de subculturele theorie. Ik besteed tevens aandacht aan de nieuwe Britse culturele studies. In hoofdstuk 14 presenteer ik de eerste resultaten vanuit het levensstijlenperspectief naar de relatie werkloosheid-criminaliteit. In hoofdstuk 15 wordt de relatie werkloosheid-criminaliteit gezien vanuit de strain-, de sociale controle en het (sub)culturele perspectief. De resultaten daarvan worden vervolgens vergeleken met die van de discoursanalyse van het levensstijlenperspectief. In hoofdstuk 16 kom ik tot een afronding en bespreek ik de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van dit onderzoek.

Een drietal hoofdstromingen in de criminologie en de Britse cultuurstudies

13.1 Inleiding

Veel criminologische theorieën hebben hun ontstaansbasis in de Verenigde Staten.²¹⁸ In het begin van deze eeuw, de pre-disciplinaire fase, stonden vooral meer eclectische en niet-sociologische publikaties op de voorgrond; criminaliteit werd primair gezien als een pathologisch verschijnsel, te verklaren door aangeboren afwijkingen (genetische defecten, 'the criminal man'). Met het verschijnen van Sutherland's *Criminology* in 1924 werd de toon gezet voor een meer moderne vorm van criminologiebeoefening.²¹⁹ Na de initiële periode van 1900 tot 1930, was er in de periode van 1930 tot 1955 sprake van de groei van wat tegenwoordig de 'mainstream' criminologie wordt genoemd.²²⁰ In de jaren dertig zijn Park en Burgess, en met name Shaw en McKay als grondleggers van de 'Chicago-school' van belang (Faris, 1967; Bulmer, 1986). Misdaad wordt niet langer gezien als individuele pathologie, maar als een sociaal probleem.²²¹ Hun onderzoeken naar verschillen in delinquentiecijfers, achtergronden van delinquenten en processen van criminaliteit zijn nog steeds relevant.²²² Veel van hun resultaten (zie de vorige noot) zijn ook dan verwerkt in de verschillende sociologische theorieën die daarna ontstonden, ondermeer Sutherland's theorie van de differentiële associatie.²²³ Deze sociologische theorie gaat uit van het perspectief dat individuen het resultaat zijn van sociale ervaringen die hen voorzien van overtuigingen en gedragstandaarden die het gedrag reguleren. Zonder het in detail uitgespeld te hebben, wordt duidelijk dat ook in het in deel I gepresenteerde ontwikkelings-sociologisch model noties van Sutherland en die van leden van de Chicago-school zijn verwerkt. In die zin zijn hun ideeën, met alle discussies daaromheen, voor criminologen min of meer 'common knowledge'.

In het nu volgende gedeelte zal uitgebreider ingegaan worden op subculturele benaderingen, 'strain'-benaderingen en 'sociale controle'-benaderingen. Hoewel de demarcatielijnen tussen deze stromingen niet altijd scherp te trekken zijn, valt de behandeling van deze theoretische benaderingen samen met de historische ontstaansachtergronden (Lilly et al., 1995). Met name de subculturele en strain-benaderingen zijn op te vatten als theorieën over maatschappelijke achterstanden en sociale tegenstellingen. In deze opvattingen hebben mensen in situaties van achterstelling en deprivatie een eigen subcultuur, waarin het aanwezige waarden- en normenstelsel niet overeenkomt met dat van de dominante cultuur. Delinquentie is dan een 'logische' uitkomst. In de sociale controle

theorieën gaat het met name om de reguleringsmechanismen via socialisatie en bindingen die mensen in het gareel houden.

13.2 Subculturele benaderingen

Onder de noemer subculturele benaderingen vallen tevens de theorieën die uitgaan van sociale desorganisatie.²²⁴ Het begrip sociale desorganisatie is vooral verbonden met de zogenaamde Chicago-school, en specifiek met auteurs als Thomas en Znaniecki, Cooley in de jaren '20. Door fundamentele maatschappelijke veranderingen (snelle groei van steden door migratie, industrialisatie, urbanisatie) veranderen ook omgangscodes en onderlinge betrekkingen. Traditioneel homogene en stabiele verbanden nemen af en daarvoor in de plaats ontstaan nieuwe, lossere relaties die gekenmerkt worden door toegenomen heterogeniteit en ambiguïteit. Collectief vormgegeven levenswijzen lossen op in meer geïndividualiseerde patronen. Dergelijke, vooral urbane, transformaties en moderniseringsprocessen leiden ertoe dat de onderlinge controle in het sociale leven van mensen aan functie verliest, absolute waarden relatief worden en de onderlinge consensus en cohesie verdwijnen. Deze grote-stads verschijnselen werden afgemeten aan de vermeend idyllische plattelandsgemeenschappen: 'the little house on the prairie'.²²⁵ De resultantes van deze processen (ook benoembaar als: de overgang van Gemeenschap naar Gesellschaft, van een agrarische samenleving naar een industriële staat, van traditionele verbanden naar moderne dynamische netwerken, van substantiële rationaliteit naar functioneel-instrumentele rationaliteit en verzakelijking, van informele controle naar institutionele (bureaucratische) controle) leiden volgens dit perspectief niet alleen tot sociale desorganisatie, maar ook tot sociale deviantie.²²⁶ Bepaalde wijken in grote steden (de zogenaamde 'inner-city areas', 'slums') werden gekenmerkt door hoge criminaliteitscijfers, zelfmoord, prostitutie, psychiatrische problemen. Deze 'disorganized communities' vormden de eenheid van analyse.²²⁷

De eerste Chicago-studies vonden plaats eind jaren '20 en tot in de jaren '40 was deze onderzoekstraditie populair.²²⁸ Dergelijke onderzoekingen baseerden zich op ecologische principes, die teruggrepen op (aan Darwin ontleende) begrippen als competitie en dominantie (Park, 1936; Burgess, 1967; deze principes komen ook terug in ruimtelijke ordeningsmodellen, bijvoorbeeld concentrische groeizones, invasie, competitie en conflict, accommodatie en assimilatie). Deze 'community-based' onderzoekstraditie is tot op zekere hoogte te vergelijken met de 'sociografische traditie' in Nederland (Abma, 1990: 35). In sommige buurten trof men, zoals gezegd, veel meer geregistreerde jeugd-criminaliteit aan dan in andere (zichtbaar gemaakt door geografische verdelingen, 'mapping'). De buurten met de hoogste delinquentie kenmerkten zich door 'social ills' als slechte woonomstandigheden, snelle wisselingen in de samenstelling van bevolkingen door onder andere de komst van immigranten, armoede en gezondheidsproblemen, enz. De gevonden correlaties met delinquentie werden geïnterpreteerd als weerspiegelingen van een onderliggende toestand van sociale desorganisatie (gebrek aan sociale stabiliteit, normatieve consensus, sociale cohesie) met als gevolg dat jongeren spontaan

kunnen overgaan tot het vormen van jeugdgroepen, waarbinnen het plegen van delinquentie door de afwezigheid van sociale bindingen en bijbehorende controle kan leiden tot meer professionele formaties (bendes).²²⁹ Verder bleek uit onderzoek uit deze periode dat de status van de woonbuurt, gebaseerd op 'ecologische variabelen', samenviel met differentiële wetshandhaving (hoe etnisch heterogener de buurt, des te meer politietoezicht) en met differentiële verdeling van ernstige vormen van delinquentie (meer delinquentie in 'achterstandsbuurten').

Een probleem is uit de hoeveelheid aan met delinquentie verbonden factoren causale oorzaken aan te wijzen. Uit onderzoek van bijvoorbeeld Lander (1954) en Bordua (1962) kwam naar voren dat niet zozeer economische deprivatie gewicht in de schaal legt, maar dat de ecologische variabelen in hun onderlinge samenhang verwijzen naar een toestand van anomie (sociale instabiliteit), een gebrek aan normatieve controle over het handelen (zie: Gibbons, 1970).

Deze vroege resultaten bleven, alhoewel economische deprivatie (lage inkomenspositie) en lokale buurttradities en waarden als voornaamste correlatie met geregistreerde delinquentie algemeen geaccepteerd werden, niet onomstreden (vooral door kritiek op gebrekkige statistische procedures en veranderende stedelijke ontwikkelingen).²³⁰ Men sloeg daarna andere wegen in.

In Chicago werd niet alleen ecologisch onderzoek gedaan, maar ook etnografisch onderzoek ('in-depth case studies') naar loopbanen van jongeren uit de lagere klassen die woonachtig waren in de meer delinquente buurten, nam een hoge vlucht (zie bijvoorbeeld de werken van: Shaw en collega's, 1966; Thrasher; Thomas; Park; Sellin). Hier stonden vooral delinquente subculturen en culturele transmissiemechanismen op de agenda.²³¹ Ook de differentiële-associatie theorie (Sutherland en Cressey) is daar een uitvloeisel van (zie daarvoor bijvoorbeeld: Bruinsma, 1985). Ook Sutherland verwierp de meer individualistische verklaringen voor criminaliteit ten gunste van een sociale en contextuele benadering. Delinquentie is, evengoed als conformerend gedrag, aangeleerd gedrag door normale, levenslustige en goed gesocialiseerde jongeren.²³² De Amerikaanse arbeiderswijken (althans voor de onderzochte periode 1930-1960) worden gekenmerkt door traditionele waarden- en normenpatronen en handelingsmodellen, die afwijken van die van de dominante cultuur en zijn op te vatten als delinquente subculturen. Voortbordurend op deze traditie publiceerde A.K. Cohen in 1955 zijn 'Delinquent Boys'. Deze publikatie leidde vervolgens tot vele debatten en nieuwe studies rondom cultuurconflicten, processen van sociale differentiatie en levensstijlen. In deze studies vermengen zich veelvuldig strain-perspectieven en culturele deviantieperspectieven doordat het accent vooral op 'lower-class male youth'²³³ is gericht (zie bijvoorbeeld: Cloward en Ohlin, 1960). Daarop kom ik straks terug.

Algemene aannames binnen de subculturele benadering zijn: delinquentie wordt primair veroorzaakt door sociale factoren; de structuur en instituties van een samenleving zijn gedesorganiseerd; onzekerheid, met als begeleidingsverschijnsel anomie²³⁴ (Durkheim), maakt mensen, en vooral jonge mensen, kwetsbaar en bevattelijk voor delinquen-

tie. Daarmee is tevens gegeven dat deze benadering in essentie een klasse-benadering²³⁵ is; het disproportioneel voorkomen van (officiële) delinquentie is vooral een gegeven bij de lagere klassen. Aanname daarbij is dat, ondanks de aanwezigheid van een dominante cultuur, de verschillende klassen verschillende waardensystemen (bij de lagere klassen: subculturen) bezitten en dat jongeren daarin worden gesocialiseerd. En tevens, dat deze, in zekere zin cultuurpessimistische, benadering vooral uitgaat van de (subjectieve) normaliteitsaannames van de (gevestigde) middenklasse. Een vergelijkbaar thema is te herkennen in de 'subcultures of violence', zoals bijvoorbeeld ontwikkeld door Wolfgang en Ferracuti (1982).²³⁶ Voor een verdere uitwerking, bijvoorbeeld de ecologische zonetheorie, en kritische bespreking verwijs ik naar Shoemaker (1990: hoofdstuk 4). Deze benadering kan desondanks worden beschouwd als een van de eerste moderne sociologische verklaringsmodellen en heeft geleid tot verdere theorievorming en onderzoek.

13.3 Strain-benaderingen

In de strain-benadering staat het begrip anomie eveneens op de voorgrond en wordt in zekere zin voortgeborduurd op de sociale desorganisatie-theorie. De strain-theorie wordt vaak aangeduid als 'structurele theorie'.²³⁷ Bepaalde maatschappelijke structuren kunnen worden beschouwd als criminogeen²³⁸; criminaliteit is het gevolg van bepaalde structurele 'strains' (maatschappelijke veranderingen vertalen zich dan in interne spanningen en frustraties), waardoor individuen onder druk kunnen komen te staan om delinquentie te plegen. Deze theorie heeft dan ook een duidelijke motivationele component; namelijk de vraag waarom mensen in bepaalde situaties delinquentie plegen.²³⁹ In de jaren '30 werd de theorie door Merton verder ontwikkeld.²⁴⁰ Merton stelde, mede onder invloed van de publikaties van de Uniform Crime Reports (de geregistreerde misdaadstatistieken in de VS), de vraag hoe het kwam dat met name de lagere klassen oververtegenwoordigd waren in de officiële statistieken.

Anomie wordt door Merton die toestand genoemd wanneer er manifeste tegenspraken bestaan tussen de culturele doelen van een samenleving en de legitieme middelen waarover maatschappelijke groepen beschikken om die doelen te kunnen realiseren. Het verwerven van materieel succes (geld, status) door een geslaagde maatschappelijke positie (mobiliteit door opleiding, het realiseren van een succesvolle baan) is het dominante doel. Niet iedereen heeft evenwel de kans om dit doel te realiseren (kansongelijkheid in maatschappelijke startposities en ongelijke toegang tot maatschappelijke instituties). Wanneer bepaalde delen van de samenleving structureel uitgesloten worden van de institutionele middelen om deze statusdoelen te bereiken dan kunnen deze overgaan tot het inzetten van niet-legale middelen. In moderne samenlevingen is daarvoor een zekere morele ruimte. De instrumentele rationaliteit overheerst dan de moraliteit: het doet er niet zoveel toe hoe je succesvol bent als je het maar bent. Wanneer mensen, bijvoorbeeld door hun structurele achterstandssituaties (minder bevoorrechte groepen, marginale groepen), niet kunnen meedingen naar een succesvolle maatschappe-

lijke positie en veelal materiële welstand, met bijbehorend aanzien en status, door het buitengesloten zijn van legale middelen (gelegenheid tot het volgen van een opleiding, het veilig stellen van baanzekerheid, het verdienen van een hoog inkomen) dan kunnen ze naar niet-legale alternatieven zoeken.²⁴¹ Merton onderscheidde meerdere aanpassingsstrategieën aan deze strain, die met name gelden voor de buitengesloten categorieën (de armen, de lagere klassen, sommige etnische groepen). Ook zij zijn opgevoed met de dominante materiële succeswaarden, maar hun legale mogelijkheden ('opportunity structure') zijn ingeperkter. Deze aanpassingsstrategieën zijn:

- conformiteit (acceptatie dominante culturele doelen en legitieme middelen)²⁴²;
- ritualisme (soms afwijzing doelen, maar vasthouden aan legitieme middelen);
- verzet of rebellie (afwijzing doelen en middelen en streven naar nieuwe doelen en andere middelen);
- innovatie²⁴³ (acceptatie culturele doelen, maar afwijzing legitieme middelen), en
- terugtrekking, 'retreatism' of terugtrekking (verwerping van zowel doelen als middelen).²⁴⁴

De eerste twee aanpassingen leiden niet tot criminaliteit, terwijl verzet kan leiden tot politiek activisme om de bestaande structuren te wijzigen. Terugtrekking kan leiden tot bijvoorbeeld verslavingsgedrag of andere vormen van escapisme. Innovatie als gekozen alternatief kan worden gezien als een 'normaal' antwoord op geblokkeerde mogelijkheden en kan leiden tot verschillende vormen van crimineel gedrag.²⁴⁵ Dit komt dan volgens Merton vooral voor bij de kansarmen uit de lagere strata. Bovendien versterken anomie en delinquentie elkaar over en weer.

Hoewel Merton verder aandacht besteed heeft aan referentiegroepen — interactiepatronen van individuen in collectiviteiten met verschillendsoortige graden van anomie — blijft de vraag hoe de relatie is tussen anomie en individueel gedrag. Door het concept van relatieve deprivatie — individuen vergelijken hun eigen positie of situatie met die van anderen in min of meer gelijksoortige omstandigheden — wordt de ongelijkheid niet als een structureel, objectief gegeven gezien, maar als een relatieve maat, vooral afgemeten aan 'lotgenoten'.²⁴⁶

De strain-theorie is vooral toegepast op jongeren (jongens) en die institutionele componenten van de samenleving (school, gezin) die betekenisvol zijn voor adolescenten. Voor jongeren is het middelen-doeleinden model niet zozeer het bereiken van materieel succes langs (il)legale wegen, maar het realiseren van een statuspositie in de groep van leeftijdgenoten. Het accent is nu individueler geworden en niet noodzakelijk verbonden met concrete materiële omstandigheden. Strain wordt nu gerelateerd aan statusproblemen, schoolproblemen en relationele problemen en heeft een meer jeugdgecentreerde invulling gekregen.

Hoewel de strain-theorie van Merton pretendeert een algemene verklaring te zijn, zijn er toch meerdere beperkingen.²⁴⁷

De klassieke strain theorie is verder uitgewerkt door ondermeer Cohen (1955), Cloward en Ohlin (1960) en Miller (1958). Hier wordt de anomie theorie als verklaringsgrond voor delinquent gedrag vooral toegepast op jongens uit de lagere klassen. Delinquentie

wordt nu gezien als een subcultureel verschijnsel in de lagere klassen.²⁴⁸ Delinquentie voor jongens is dan vooral de zogenaamde 'gang-delinquentie', een specifieke vorm van groepsgedrag (netwerken van leeftijdgenoten met een bepaalde structuur- en taakverdeling) binnen specifieke grote-stadslokaties, met name delinquente arbeiderswijken. In die zin kan het werk van Cohen ook onder de noemer van de subculturele benaderingen geplaatst worden.²⁴⁹

Cohen gaat uit van middenklasse-waarden als maatstaf ('the middle-class measuring rod') en baseert zich daarbij op een viertal aannames: jongens uit de lagere milieus hebben slechtere onderwijsprestaties; slechte schoolprestaties zijn gerelateerd aan delinquentie; slechte schoolprestaties zijn het gevolg van het niet kunnen voldoen aan de op school gehanteerde middenklasse waarden; jongens uit de lagere klassen plegen delinquentie veelal in groepsverband en doen dit deels om een positief zelfbeeld te ontwikkelen en zich af te zetten tegen burgerlijke waarden. Op deze aspecten wijkt de socialisatie van jongens uit de lagere klassen af van die van middenklasse jongens.²⁵⁰ Door het niet kunnen voldoen aan de middenklasse waarden op school, voelen jongens uit de arbeidersklasse zich gefrustreerd (status-frustratie) en als reactie daarop zoeken ze wraak. De conclusie van Cohen dat de delinquente subcultuur kan worden gezien als een soort sociale beweging, die het gevolg is van gedeelde problemen van lage status van arbeidersjongens. Cohen gebruikt daarvoor drie beschrijvende woorden: hun delinquentie is 'malicious, negativistic, en nonutilitarian' (p. 25). Voorts is subculturele deviantie ook te zien als 'short-run' hedonisme, gebrek aan lange termijn doelen of planning en het bevestigen van de groep autonomie.²⁵¹ Zie voor een verdere kritische bespreking: Kornhauser, 1978; Shoemaker, 1990; Gibbons en Krohn, 1991: 122-123; Cortes en Gatti, 1972).²⁵²

Cloward en Ohlin (1960) hebben, als alternatieve formulering voor de theorie van Cohen, de theorie van de differentiële gelegenheidsstructuur ontwikkeld. De twee basis-aannames zijn hier: geblokkeerde economische aspiraties (gebrek aan werk, te laag werk) veroorzaken een laag zelfbeeld en algemene gevoelens van gefrustreerdheid; deze frustraties kunnen leiden tot delinquentie binnen netwerken van jongeren, waarvan de structuur de oriëntatie op delinquente en conventionele waarden uit de buurt bepaalt. Het trefwoord is hier dus de met klassepositie verbonden gelegenheidsstructuur, een ongelijke verdeling van legale en illegale middelen om conventionele economische succesdoelen te realiseren en de aanwezigheid van criminele buurten en netwerken (gangs).

Cloward en Ohlin zien delinquenten, in hun poging te ontsnappen aan armoede en deprivatie, als doel-georiënteerd, als rationeel met betrekking tot hun economische mogelijkheden, en daarop gebaseerde toekomstplannen. Hier is dus geen sprake van destructief gedrag.

In deze theorie zien we de strain-theorie van Merton gecombineerd met de differentiële associatietheorie van Sutherland (delinquentie als geleerd groepsgedrag). Afhankelijk van buurtkenmerken (als bijvoorbeeld gebrek aan stabiliteit, weinig conventionele en veel criminele netwerken, de aanwezigheid van illegitieme middelen) kunnen er een

drietal typen 'gangs' ontstaan: delinquente gangs (diefstal), conflict-gangs (geweld), retreatist-gangs (terugtrekking)²⁵³ (drugverslaving).

Ook hier, na een succesvolle ontvangst, kritiek op het gegeven dat de theoretische aannames moeilijk empirisch te funderen zijn; bijvoorbeeld de aanname van monolithische delinquente subculturen, en dat de theorie geen antwoord geeft op de vraag waarom delinquentie zich oorspronkelijk ontwikkelt en welke delicten worden gepleegd²⁵⁴ (cf. Kornhauser, 1978: 154-162; Shoemaker, 1990: 129-135; Gibbons en Krohn, 1992: 127-128).²⁵⁵

Ook Miller (1958) heeft een theorie over de cultuur van de lagere klasse en delinquentie ontwikkeld. Hij baseert zich op een tweetal aannames: er bestaan duidelijk te onderscheiden lagere klassenwaarden ('focal concerns')²⁵⁶; de aanwezigheid van door vrouwen gedomineerde huishoudingen als integraal bestanddeel van de levensstijlen van de lagere klasse is, als zodanig, een primaire reden voor het ontstaan van buurtgebonden 'straathoek'-groepen van jongens ('one sex-peer gangs'). Deze vormen als het ware een sociaal en straatgebonden kader om een mannelijk identiteit te ontwikkelen. In tegenstelling tot Cohen en Cloward en Ohlin is de theorie van Miller geen structurele straintheorie, maar is het meer een algemene theorie over het culturele systeem van de lagere klasse. De kernbegrippen ('focal concerns') die daarvoor constituerend zijn, kunnen kort worden samengevat als: problemen met autoriteiten ('trouble') door bijvoorbeeld agressief gedrag; benadrukken van mannelijkheid en fysieke kwaliteiten ('toughness'), straatwijsheid en het vermogen anderen te slim af te zijn ('smartness'), het zoeken van avontuur en kicks, waaronder drank, vrouwen, stappen en gokken begrepen kunnen worden ('excitement'), het gevoel overgeleverd te zijn aan het lot en geen greep op situaties te hebben ('fate'), het streven naar autonomie, het onafhankelijk zijn van externe controle (baas, partner), maar tegelijk ook een zoeken naar een zekere geborgenheid ('autonomy').

Het optrekken met leeftijdgenoten uit de buurt, naast de functie van een masculiene identiteitsontwikkeling als reactie op de afwezigheid van een mannelijk rolmodel in het gezin, leidt tot het ontwikkelen van een gedragsrepertoire dat consistent is met de 'focal concerns' en het zoeken naar status en erkenning. Hoewel binnen de groepscultuur het gedrag conformerend is aan de normen en waarden van de groep, leidt het toch vaak tot delinquentie door de onverenigbaarheid van 'focal concerns' en dominante maatschappelijke regels.

Bezwaren tegen de theorie van Miller richten zich vooral op de tweede aanname, de relatie tussen vrouwelijke één-gezinshuishoudingen en delinquentie. De aandacht verschuift vrij snel van klassekenmerken naar raciale gezinskenmerken en bijbehorende these van de 'culture of poverty'.

Ook hier vergelijkbare bezwaren, met name de tautologische aard van de theorie (de gelijkstelling van focal concerns en gedragsuitingen). Zie verder: Kornhauser, 1978: 204-214; Shoemaker, 1989: 158-141; Gibbons and Krohn, 1992: 141-142.²⁵⁷

Door Akers en medewerkers is tenslotte onderzocht door welke mechanismen crimineel leergedrag tot stand komt; operante conditionering, versterking van straf en beloning, bepalen of gedrag herhaald wordt (zie bijvoorbeeld: Akers, 1977/1985).²⁵⁸

Door Agnew (1985, 1990) wordt de strain theorie aangevuld met het begrip 'aversive situations'. Strain wordt niet alleen maar veroorzaakt door het niet kunnen realiseren van positief gewaardeerde doelen, maar ook door het onvermogen om aan pijnlijke situaties te kunnen ontsnappen. Wanneer men niet kan ontsnappen aan frustrerende ervaringen (een blokkade van pijnvermijdende ontsnappingsmogelijkheden) kunnen individuen in hun alledaagse situaties (thuis, op school, in hun werk) overgaan tot delinquentie (zie ook het onderzoek van McCarthy en Hagan over jongeren die op straat leven, 1992).

Afsluitend kan gesteld worden dat de strain-/subculturele theorieën van Merton, Cohen, Cloward en Ohlin, Miller voor sommige auteurs in theoretisch opzicht toch wel mankementen vertonen.²⁵⁹ Toch hebben deze studies het begrip subcultuur prominent op de voorgrond geplaatst en bieden ze nog steeds inspiratie.²⁶⁰

Lilly et al. (1995), Messner en Rosenfield (1994) zien voor de strain theorie in gereviseerde vorm nog steeds een duidelijke rol weggelegd.²⁶¹

13.4 Sociale controle benaderingen

In tegenstelling tot bijvoorbeeld strain-theorieën, waarin de aandacht uitgaat naar het verklaren van (motieven voor) delinquentie, gaat de sociale controle theorie uit van een omgekeerde benadering.²⁶² In aansluiting op de nadruk die sociale integratie al bij Durkheim (Hoe is sociale orde mogelijk in een complexe en gedifferentieerde samenleving?) had, ligt het accent bij de sociale controle theorie op de vraag waarom mensen conformeren aan de samenleving.²⁶³ Of mensen die criminaliteit plegen al dan niet een motief hebben is minder belangrijk dan het feit dat het criminele gedrag niet voortijdig (preventief) gecorrigeerd is. Binnen de controle theorie is de aanname dat iedereen gelijkelijk gemotiveerd is om delinquentie te plegen.²⁶⁴ Het gaat erom na te gaan waarom bepaalde remmingen (tijdelijk) mensen niet in het gareel houden. Van belang daarbij zijn de posities die bepaalde groepen jongeren innemen in het maatschappelijk systeem en het niet voldoende functioneren van de daarmee corresponderende integratieve bindingen. In de jaren '50 en '60 komt de sociale controle theorie, voortbordurend op ondermeer Durkheim²⁶⁵, opnieuw in de belangstelling (ondermeer: Reiss, 1951; Toby, 1957; Nye, 1958; Reckless, 'containment theory' als risico-theorie en 'push' en 'pull' factoren, 1961, 1967).²⁶⁶

Hirschi (1969)²⁶⁷ kan worden beschouwd als degene die de sociale controle theorie als sociologische theorie — ook wel aangeduid met termen als: sociale bindingen theorie, bindingstheorie of integratie theorie — het meest duidelijk (gedetailleerd en geformaliseerd) uitgewerkt heeft.²⁶⁸ Hirschi gaat in zijn verklaring uit van de sterkte van de *bindingen* die mensen hebben met de conventionele samenleving, vooral tot

uitdrukking komend in middenklasse waarden, investeren in een maatschappelijke toekomst e.d. Sociaal aangepast gedrag, conformering is het gevolg van de bindingen van mensen aan hun omgeving; deze socialiseert hen in de geldende regels. In de relatie die mensen hebben met de samenleving, hun banden met de conventionele orde, identificeert hij vier componenten:

- de kwaliteit van relaties met, affectieve en emotionele gehechtheid aan andere mensen ('attachment');
- rationale betrokkenheid bij de conventionele orde op grond van investeringen en eigenbelang ('commitment', 'stake in conformity' — Toby, 1957)²⁶⁹;
- gebondenheid aan conventionele activiteiten ('involvement');
- de overtuiging te moeten conformeren aan de regels (waarden en normen) van een gemeenschappelijk waardensysteem, acceptatie van de morele geldigheid van maatschappelijke regels van de samenleving ('beliefs').²⁷⁰

Involvement hangt in sterke mate samen met commitment; deze component speelt geen onafhankelijke rol. Het zwaartepunt ligt vooral bij de gehechtheidscomponent.²⁷¹

Centraal bij Hirschi staat het mechanisme van de informele sociale controle; aan de overdracht van waarden en normen (maatschappelijke regels) door socialisatie besteed hij verder geen aandacht; motivatie speelt dus geen rol, omdat het plegen van delinquentie — gesteld dat we het zouden durven — verbonden is met de menselijke natuur ('moral innocence').²⁷² Ditzelfde geldt voor formele sociale controle.²⁷³ Hirschi ziet als tegenhanger daarvan het begrip zelf-controle in meer individueel-psychologische zin.²⁷⁴ Referentiepunten in de theorie van Hirschi vormen het middenklasse gezin en het onderwijs en de daarbij behorende middenklasse waarden.²⁷⁵ De controlefactoren in de theorie zijn vooral sociaal-psychologisch van aard. Delinquentie is dan het gevolg van een tekortkoming (deficiëntie), namelijk de afwezigheid van een werkzaam controle mechanisme. Sociale controle wordt op deze wijze gereduceerd tot externe controle (relationeel en functioneel toezicht), maatschappelijke aanpassing en sociale repressie. Het richt zich vooral op primaire (leeftijdgebonden) vormen van criminaliteit, waarbij sprake is van een zekere instrumentaliteit. De theorie, die evengoed moet gelden voor loopbaancriminaliteit van jongeren en meer volwassen daders, wordt daardoor gereduceerd tot een gelegenheidstheorie.²⁷⁶ Het plegen van (jeugd)delinquentie gaat gepaard met materiële en financiële kosten (verlies reputatie, relaties, baan), afschrikking (pak-kans, straf), marginalisering e.d. Voor de meeste mensen vormen deze factoren een voldoende rem om zich conventioneel op te stellen. Verder spelen gebrek aan vaardigheden, afwezigheid van gelegenheidsstructuren, geringe sociale (dan wel symbolische) ondersteuning om delinquentie te plegen, de beschikbaarheid van alternatieven e.d. eveneens een inperkende rol.

Tot besluit noemen we nog de 'power-control' theorie van Hagan (1989). Deze theorie deelt aspecten met het perspectief van Gottfredson en Hirschi's zelf-controle theorie; de preferentie van een dader om risico's te willen nemen; het belang van de ouderlijke opvoeding. Wat dit laatste punt betreft wijkt Hagan af van Gottfredson en Hirschi. Voor Hagan is de kritieke vraag hoe de machtsbalans tussen ouders van invloed is het op-

voedproces en vervolgens risicopreferentie en criminaliteit beïnvloeden. Deze machtsbalans tussen echtgenoten bepaalt hoe kinderen worden gecontroleerd ('power-control').²⁷⁷

Omdat de theoretische concepten operationaliseerbaar (meetbaar), logisch en overzichtelijk zijn, er inzichten uit verschillende deeldisciplines in worden samengebracht, is er veel empirisch onderzoek onder de vlag van sociale controle theorie uitgevoerd.²⁷⁸ Uit meerdere onderzoeken is gebleken dat sociale controle variabelen minstens zo sterk zijn als structurele (strain) variabelen in het verklaren van jeugddelinquentie (zie bijvoorbeeld: Shoemaker, 1990: 199; Kornhauser, 1978).²⁷⁹ Alhoewel er voldoende empirische steun is voor de sociale controle theorie, is er ook van meerdere kanten kritiek op uitgeoefend (zie bijvoorbeeld: Gibbons en Krohn, 1991: 102-105; Shoemaker, 1990; Timmerman, 1993; Brants-Langeraar, 1993; Cohen, 1985; Meier, 1989; Bruinisma, 1990; Leeuw et al., 1989).

13.5 Britse (sub)culturele studies

Naast de drie behandelde hoofdstromingen in de criminologie wil ik nu stilstaan bij de Britse cultuurstudies. In deze studies staan in eerste instantie het leven van arbeidersjongens centraal. Door dit klasseperspectief worden elementen van de subculturele- en strain-benaderingen verknoot. Klasseposities hebben nu zowel een structurele als een culturele dimensie. Het vroege subculturele onderzoek in Engeland is duidelijk beïnvloed door de Chicago-school (Mays, 1954; Downes, 1966). Downes maakt evenwel duidelijk dat subculturele theorievorming een weerspiegeling is van de cultuur waarin deze wordt geformuleerd. Zo heeft de Britse arbeidersklasse duidelijk historisch bepaalde tradities en militante ervaringen met klasse-tegenstellingen. Delinquentie van jongeren uit de lagere klassen werden in de beginperiode na de tweede wereldoorlog bijvoorbeeld verbonden met armoede, afwezigheid van vaders, lokale tradities, opvattingen over mannelijkheid, geringe betekenis van het onderwijs en een cynische houding ten opzichte van autoriteiten. Dergelijke waarden uit arbeidersbuurten, waarin verder sprake is van onderlinge solidariteit, sterke familiebanden, een informele economie e.d., staan haaks op die van de middenklasse dan wel de samenleving als geheel (zie Brake, 1985, hoofdstuk 3). Door de inname van verschillende posities in de klassestructuur krijgen waardenpatronen een klassespecifieke invulling. Er is bij jongeren uit de lagere sociale klassen niet zozeer sprake van vervreemding of frustratie, maar meer van een proces van dissociatie van en verzet tegen middenklasse-instituten op het gebied van school, werk en recreatie. Het domein van de vrije-tijd, mede door een toegenomen welvaart, de verkorting van de arbeidsduur, de rol van massamedia, speelde in deze theorieën een grote rol. Jongeren uit de arbeidersklasse die er niet in slagen succesvol te integreren door middel van het onderwijs en een arbeidsloopbaan, vormen een 'delinquent' subcultuur; een subcultuur die eerder potentieel dan feitelijk delinquent is (Hargreaves, 1967). Het onderzoek naar tegen-school culturen en delinquentie van arbeidersjongeren leidde tot een radicalisering van de Engelse onderwijssociologie en het ontstaan van een

meer labellingsgerichte benadering in de criminologie ('new criminology'; oprichting van National Deviancy Conference in 1968).²⁸⁰

De latere Britse culturele studies, veelal aangeduid met de term 'New Subcultural Theory', zijn vooral verbonden met het CCCS (Centre for Contemporary Cultural Studies te Birmingham).²⁸¹ Hier werden in de jaren '70 en '80 talloze studies verricht naar subculturen van, vooral, arbeidersjongeren²⁸²; vanaf de teddy boys in de jaren '50, mods en rockers (greasers en bikers) in de jaren '60, de skinheads van de late jaren '60 en beginjaren '70', de punks in de jaren '70 en de tweede golf skinheads en een revival van eerdere jeugdsubculturen tot aan de post-punk subcultures in de jaren '80 als de 'nieuwe romantici'/heavy metal, gothics, acid house en rave (zie voor een overzicht ondermeer: Widdicombe en Wooffitt, 1995).

In de beginperiode — mede beïnvloedt door de roerige jaren '60, veranderende gezagsverhoudingen, de culturele en seksuele revolutie, de toegenomen welvaart, de opkomst van de mediacultuur, gebaseerd op populaire massacultuur en consumptie, het ontstaan van jeugdstijlen e.d. — zien we een duidelijke verknoping van marxistische theorievorming en empirische (etnografische, historische) analyses van jeugdsubculturen.²⁸³

Cultuur is niet langer een neutraal begrip, maar wordt gerelateerd aan klasse en ideologie/hegemonie. Cultuur, in een meer antropologische betekenis, verwijst naar een manier van leven ('a whole way of life') gekenmerkt door sociale relaties met betrekking tot produktie(middelen), dat wil zeggen klasserelaties. Deze benadering wijst de meer structureel-functionalistische (jeugdsociologische) gezichtspunten af, die stelden dat het ontstaan van jeugdculturen samenhangen met het verdwijnen van klassentegstellingen en nu vooral gestalte kregen door de opkomst van generatieconflicten en de invloed van massacultuur. Vergelijkbaar met A.K. Cohen (1955) ontwikkelen bijvoorbeeld Murdock (1973, 1974) en Brake (1973, 1985) de notie van collectieve oplossingen.²⁸⁴ Wat dat betreft zijn er in binnen de nieuwe subculturele studies duidelijk elementen uit de strain-benaderingen terug te vinden; strain als collectief ervaren contradicties op basis van klassepositie. Binnen het CCCS ontwikkelen zich na verloop van tijd twee stromingen: een meer structuralistische en een meer culturalistische benadering.²⁸⁵

Het CCCS-onderzoek naar subculturen van jongeren als onderdeel van een bredere populaire (massa)cultuur integreert drie structurele domeinen: buurt, gezin/familie en de lokale economie. Deze domeinen zijn in steeds sterkere mate onder druk te komen staan door moderniseringsprocessen en processen van schaalvergroting en bijbehorende culturele en structurele transformaties. Het begrip oudercultuur of 'parent culture' (de dominante arbeidersklassecultuur binnen de buurtcontext) is niet langer in staat om op traditionele wijze jongeren te integreren binnen de woonbuurten. Er treden dientengevolge allerlei differentiaties op binnen daarmee verbonden arbeidersjeugdsubculturen (bijvoorbeeld onderscheidingen in (authentieke) 'street culture' en 'pop media culture'), die zich verschillend verhouden ten opzichte van de oudercultuur en dominante cultuur. Brake wijst ondermeer op het onderscheid dat Parkin aanbrengt in deze verhoudingen

tussen ondergeschikte en dominante klassen/waardensystemen: oppositioneel, aspirationeel ('accept the world, but not one's place in it) en 'deferential' ('accept the world and one's place in it'; Brake, 1985: 67).

(Sub)culturen binnen de arbeidersklasse zijn historisch gegroeide tradities die de invloeden van de heersende cultuur proberen te weerstaan.²⁸⁶ Subculturen van arbeidersjongeren moeten binnen de eigen geschiedenis van 'ouderculturen' worden geplaatst. Arbeidersjeugdsubculturen hebben te maken met meerdere articulatieprocessen (om een eigen ruimte te verwerven, onderscheidingen aan te brengen, collectief ervaren contradicties op te lossen) tussen enerzijds ouderculturen, andere jeugdsubculturen (zowel rivaliserende jeugdsubculturen binnen de ouderculturen als naar andere klasseculturen van jongeren) en anderzijds de dominante cultuur van de samenleving. Het onderscheid in 'wij-zij gevoelens' ('us and them') kent naast het klasse-element uiteraard ook leeftijds-, sekse- en generatie-elementen, verder aangevuld met etnische achtergronden en territoriale differentiaties.

De onderzoeken van het CCCS, voorzover betrekking hebbende op jeugdsubculturen, hadden vooral de meer spectaculaire en 'authentieke' subculturen als thema. Aan de hand van deze onderzoeken kan als het ware een staalkaart van de ontwikkelingen van en in jeugdsubculturen worden gemaakt. Eind jaren '80 en begin jaren '90 verschuift de belangstelling evenwel meer naar problematisch jeugdgedrag, jeugd als probleem.²⁸⁷

In onderzoek naar jeugd en jeugdstijlen is de relatie met deviantie en delinquentie niet te negeren.²⁸⁸ De meer aangepaste jongeren ('straight', 'respectable', 'mainstream') en subculturen van meisjes werden in eerste instantie veronachtzaamd.²⁸⁹ Respectabiliteit wordt dan vooral verbonden met arbeidsethos en het belang van regulier, geschoold werk.²⁹⁰ Deze vormen het scheidend criterium tussen respectabiliteit en (deviante) marginaliteit, 'the deserving en the undeserving poor/unemployed' (Ditch, 1991). Voorop stond — en in zekere zin met heroïsch-romantische noties van verzet, strijdbaarheid, authenticiteit²⁹¹ — het bestuderen van de meer oppositionele jeugdsubculturen, waarin voor jongeren uit de arbeidersklasse delinquentie, en voor middenklasse jongeren culturele rebellie en politieke militantie de hoofdtribunes vormen. Een kenmerkend verschil tussen arbeiders- en middenklasse subculturen is dat de verhouding tot de heersende cultuur anders gestructureerd is. Delinquente jongeren uit arbeidersmilieus staan min of meer vanuit een objectief criterium (klassepositie) afwijzend tegenover de dominante cultuur, terwijl rebellerende middenklasse jongeren van binnenuit de heersende cultuur ondermijnen. Dit fundamentele verschil is voor Clarke et al. aanleiding om subculturen van middenklassejongeren aan te duiden met de term tegenculturen (zie Matthijs, 1993). Bovendien zijn deze jongeren minder gebonden aan specifieke woonbuurten en is er minder sprake van groepscohesie ('een diffuus tegencultureel milieu') (zie voor een verdere differentiatie: Abma, 1990: 43-51; Brake, 1985, de hoofdstukken 3 en 4).

Vergeleken met het abstract empiricisme van de beginperiode (de jaren '30 tot '50) is het onderzoek naar en theorievorming over jeugd(sub)culturen — al dan niet verbonden met het probleem van jeugddelinquentie — breder geworden. Theoretische debatten rondom de aard van cultuur, ideologie en legitimatie in de moderne verzorgingsstaat vormen daar nu deel van. De aandacht gaat niet alleen maar uit naar bestaansvoorwaarden, reproductie- en transformatiemechanismen, die vorm en inhoud van jeugdculturen bepalen, maar ook naar verbindingen van jeugdculturen met die van volwassenen. Aandacht gaat voorts niet enkel uit naar het domein van de vrije tijd — de sociaal-expressieve ruimte voor stijluitingen en consumptie -, maar ook naar het domein van onderwijs, werk, relaties en gezin.²⁹² Bovendien is er aandacht gekomen voor meisjesculturen, main-stream jeugdculturen en jeugdculturen van etnische minderheden (cf. Pryce, 1979).

13.6 Excurs: Jeugdonderzoek in Nederland

Het jeugdonderzoek in Nederland laat na de jaren vijftig (het 'massa-onderzoek') een toenemende specialisatie (en fragmentatie) zien; het is vooral het terrein voor jeugd-, onderwijs- en cultuursociologen, -psychologen en pedagogen geworden.²⁹³ Er is dan ook een constante stroom publikaties over (allerlei facetten van) het bestaan van jongeren, hun problemen en oplossingen (zie voor een algemene inleiding bijvoorbeeld: Matthijs, 1993; Dieleman et al., 1993; voor een meer historische 'generatie-benadering' met het accent op de jaren vijftig: Tillekens, 1990; Meijers en Du Bois-Reymond, 1987; voor de jaren zestig: Righart, 1995). In de jaren zeventig en tachtig heeft het Britse cultuuronderzoek verricht aan het CCCS nieuwe impulsen gegeven aan het jeugdonderzoek in Nederland (zie voor de receptie daarvan bijvoorbeeld: Abma, 1986, 1990). Op het gebied van de jeugdcriminologie gaat het vooral om onderzoek, dat te rangschikken is onder een van de 3 hierboven geschetste onderzoeksmodellen: strain, sociale controle, subcultuur. Het subculturele model omvat dan een vermenging van het 'Chicago-onderzoeksmodel' en de 'New subcultural theories'. Wat het subculturele onderzoek betreft, dan is er vooral kwalitatief (etnografisch of 'antropologisch') onderzoek gedaan naar subculturen van druggebruikers, (deviante) randgroepjongeren, etnische minderheden, zwerfjongeren en drop-outs, hun specifieke problemen en hun deviantie- en delinquentie-patronen. Ook hier weer een stroom van publikaties.²⁹⁴ Bij kwalitatief onderzoek kan men stellen dat de 'rafelrand van de samenleving', "... het maatschappelijk verdomhoekje ... rijkelijk is vertegenwoordigd" (Wester, 1990: 107).²⁹⁵

Onderzoeken naar de leefwereld van jongeren in meer algemene zin zijn eveneens vaak kwalitatief van aard (diepte-interviews, participerende observatie) (maar zie bijvoorbeeld: Van der Linden, 1991 voor een meer kwantitatieve benadering). Daarin wordt, naast onderzoek onder arbeidersjongens, ook ruimschoots aandacht besteed aan meisjes en meisjesculturen (Hazekamp, 1985; Naber, 1985; De Waal, 1989. Van der Zande, 1991). Meer criminologisch van aard zijn tenslotte de kwalitatieve onderzoeken van Ferwerda (1992) en Miedema c.s. Bij Miedema c.s. gaat het daarbij zowel om het

verklaren van delinquentie alsook van respectabiliteit.²⁹⁶ Delinquentie, deviantie en respectabiliteit zijn niet enkel afleesbaar aan gedragingen, maar zijn ingebed in betekeniscomplexen van levensstijlen, die elk voor zich een verhouding ten opzichte van de dominante cultuur proberen te realiseren.²⁹⁷

Noten bij hoofdstuk 13

218. Zie voor een compacte beschrijving hiervoor Gibbons, 1994. Natuurlijk zijn er ook in Europa 'criminologische' theorieën ontwikkeld, maar deze zijn of gedateerd (bijvoorbeeld de criminele antropologie (Italiaanse school) van Lombroso, 1876, en de daarop gebaseerde evolutionair-psychologische criminologie) of meer geïnspireerd door juristen die een herziening en humanisering van het strafrecht voorstonden (Beccaria, 1764; Von Feuerbach, 1832). Daarnaast zijn er nog aanzetten te onderscheiden van de 'morele statistici' (Quetelet, Guerry) en de Franse milieuschool die, vergelijk ook het Marxisme, de oorzaak van criminaliteit legt bij economische behoefte en sociale omstandigheden (zie ook: Bongers, 1902; Mayr, 1867) (cf.: Gibbons, 1994; Franke, 1990, met name hoofdstuk IX). Als ik het heb over criminologische theorieën dan bedoel ik expliciet sociologische theorieën. De grondleggers van de sociologie hebben hier en daar wel aandacht besteed aan criminaliteit en afwijkend gedrag (Durkheim), maar geen puur criminologische theorieën ontworpen. Voor een beschrijving van de ontwikkeling van de criminologie (beoefening) in Nederland verwijs ik naar: Van Wieringh, 1986. In zijn boek wordt hoofdstuksgewijs een overzicht gegeven van de verschillende tijdvakken: De negentiende eeuw: het begin van hoop en strijd; De Nederlandse criminologie omstreeks de eeuwwisseling (met een onderverdeling naar: de crimineel-antropologische richting, de milieurichting van W.A. Bongers en een psychologisch-criminologische richting: 'de Groningse school'); De criminologie tussen de beide wereldoorlogen (de milieurichting, de crimineel-antropologische richting en de psychologisch-criminologische richting); De criminologie na de Tweede Wereldoorlog (de eerste fase tot het midden van de jaren zestig, de tweede fase vanaf het midden van de jaren zestig); De criminologie: voortgaande strijd en blijvende hoop.
219. In het oordeel van Geis: "Indeed, if it were used as a text today, the 1924 issue would provide an undergraduate student with an excellent understanding of important modes of reasoning about key matters involved in criminal behavior and responses to it" (Geis, 1976: 304). En Gibbons: "Sutherland's textbook helped to turn away thought from eclecticism and biological hypotheses and towards sociological analysis" (Gibbons, 1994: 19). In latere publikaties ontwikkelde Sutherland de theorie van de differentiële associatie (1937). Crimineel gedrag wordt nu gezien als de resultante van leerprocessen; net zo als ander gedrag wordt crimineel gedrag geleerd in contact met anderen. Afhankelijk van met wie men optrekt (zich associeert), de frequentie, duur, belangrijkheid en intensiteit van de contacten kan de balans al dan niet omslaan in delinquent gedrag. Niet alleen het gedrag maar ook bijbehorende waarden en houdingen worden overgenomen. Deze vorm van leergedrag is contextueel van aard; de omgeving, bijvoorbeeld een delinquente subcultuur, bepaalt de uitkomsten daarvan. Problematisch bij deze theorie is de operationalisatie van termen en de empirische toetsing door vage begrippen. Andere geuite bezwaren hebben betrekking op de oorsprongsvraag, waar komt criminaliteit in eerste instantie vandaan; de variatie en mogelijkheden van het aangaan van associaties, waarom kiezen mensen voor bepaalde groepen; de negatie van individuele verschillen tussen mensen (persoonlijkheid, leervermogen, beïnvloedbaarheid). Zie voor een revisie van Sutherland's theorie verder: Akers, 1985; Bruinsma, 1985.
220. Hoewel het maken van periodisering en enigszins arbitrair blijft, onderscheidt Gibbons vijf hoofdperiodes in de ontwikkeling van de Amerikaanse criminologie. Behalve de eerste twee net aangeduide periodes zijn er nog de periode 1955-1970, een verdere ontwikkeling en volwassen worden van de criminologie; de jaren '70 en de beginperiode van de jaren '80,

de periode van de radicalisering van de criminologie; en de laatste periode, een terugkeer naar een meer conservatieve criminologie (Gibbons, 1979, 1994).

221. Aan deze wijziging in opvattingen is sterk bijgedragen door de 'liberal reform movement' ('Progressive movement') die in de beginjaren van deze eeuw in Amerika aan invloed won. Deze progressieven maakten zich zorgen over de negatieve kosten en het menselijk leed, die gepaard gingen met de ongebreidelde Amerikaanse industriële groei. Daarmee verzetten ze zich tegen de Darwiniaanse logica dat de armen en criminelen biologisch inferieur waren en dat hun lot hun toekwam. Het Amerikaanse systeem kon zijn beloften van een stabiel en rechtvaardig leven, 'the common good', niet nakomen; deze belofte "... did not extend evenly to all segments of the society; it did not penetrate the ghetto or the slum. Thus an understanding of the etiology of crime demanded a very close scrutiny of the conditions in these special enclaves" (Rothman, 1980: 51; Platt, 1969). "In particular, the goal was to save the poor, particularly their children, by providing social services - schools, clinics, recreational facilities, settlement houses, foster homes, and reformatories if necessary - that would lessen the pains of poverty and teach the benefits of middle-class culture" (Lilly et al., 1995: 39).
222. Gibbons vat in een aantal conclusies de bevindingen van deze pionier-studies samen. "(Shaw and McKay, 1931, 1932, S.M.) .. found that juvenile court referral rates were highest in neighborhoods of rapid population change, poor housing, poverty, adult crime, and other social ills. These rates also show a gradient pattern, being highest in inner-city areas and declining with distance from the city centre. Shaw and McKay also reported that delinquency rates differed markedly within specific neighborhoods. High rates were usually found near industrial areas and deteriorated sections around the city centre. These rates had remained stable or consistently high in certain neighborhoods, even though the area population had changed completely over a 30-year period. This finding led them to conclude that delinquency was a cultural tradition in some urban neighborhoods. Shaw and McKay also developed an account of the processes through which youth become lawbreakers in delinquency areas, principally through examination of life history documents on youthful offenders (Shaw, 1930, 1931; Shaw, McKay, and McDonald, 1938). They concluded that delinquents were normal youngsters whose involvement in misconduct occurred within a network of interpersonal ties that included family, gang, and neighborhood influences. Offenders became engaged in misconduct as they came under the influence of criminogenic conditions in their communities, that is, the delinquency traditions that existed there" (Gibbons, 1994: 20).
223. De differentiële associatie theorie is een voorbeeld van theorie met een lange ontwikkelingsgeschiedenis (zie daarvoor Sutherland: 1956). Sutherland ontwikkelde de meer embryonale versie in 1934; verscheidene revisies en uitbreidingen (1939, 1947) leiden uiteindelijk tot een definitieve versie. Deze bestaat uit een negental proposities:
1. Criminal behavior is learned...
  2. Criminal behavior is learned in interaction with other persons in a process of communication...
  3. The principal part of the learning of criminal behavior occurs within intimate personal groups...
  4. When criminal behavior is learned, the learning includes (a) techniques of committing the crime, which are sometimes very complicated, sometimes very simple; (b) the specific directions of motives, drives, rationalizations, and attitudes...
  5. The specific direction of motives and drives is learned from definitions favorable to violations of law over definitions unfavorable to violations of law...

6. A person becomes delinquent because of an excess of definitions favorable to violations of law over definitions unfavorable to violation of law...

7. Differential association may vary in frequency, duration, priority, and intensity...

8. The process of learning criminal behavior by association with criminal and anti-criminal patterns involves all of the mechanisms that are involved in any other learning...

9. While criminal behavior is an expression of general needs and values, it is not explained by those general needs and values since noncriminal behavior is an expression of the same needs and values..." (Sutherland, Cressey, and Luckenbill, 1992: 88-90; zie voor de toepassing van deze theorie in Nederland: Bruinsma, 1985).

De differentiële associatietheorie is in wezen een sekse-rol theorie (zie voor vergelijkbare aannames de functionalistische sociologie van: Parsons, 1937; en Cohen, 1955, in: Walklate, 1995: 165-167). "Sutherland commented that boys were more likely to become delinquents than girls. This, he suggested happened for two reasons: first, because they are less strictly controlled by the socialisation process in general than girls are; second, because in that process they are taught to be tough, aggressive, active risk-seekers, all characteristics which Sutherland considered to be prerequisites for involvement in the criminal world. These two factors taken together mean that boys are more frequently exposed to the kinds of learning situations in which criminality becomes a possibility. This happens, despite the fact that in other respects both boys and girls may be growing up together in the same economically deprived neighbourhoods, and it is clearly indicative of a view that there is something more to be understood about boys' involvement in the criminal world than can be explained by reference to socio-economic factors alone. [...] When it (differential association theory, S.M.) is applied generally to an understanding of criminal behaviour it can be seen to offer a framework substantially different in some respects to that proposed by the biological positivists" (Walklate, 1995: 164-170; zie voor een commentaar op deze aannames vanuit een 'gendered' perspectief ('gender in terms of negotiated power relationships: patriarchy, domination, oppression, exploitation') eveneens Walklate: "However, when applied specifically to understanding the differences between male and female involvement in delinquent behaviour there are a number of issues which this theory treats as being unproblematic" (ibid.: 165 e.v.)).

224. "The concept of social disorganization is usually meant to refer to a reduction or change in social relations where mistrust, heterogeneity, and uncertainty characterize an individual's relationship with his or her group (Downes en Rock, 1982: 63-74). Group cohesiveness is threatened, and norms that once restrained conduct have less controlling power" (Meier, 1989: 134).
225. "In contrast to social disorganization, successful social organization involves an integration of customs, effective teamwork, and high morale: all this leads to harmonious social relationships. Rural, small town America seemed to be the standard by which the concept of social organization made sense" (Meier, 1989: 134). Een dergelijke nostalgie herinnert aan het klassieke onderscheid van Tönnies tussen *Gesellschaft* en *Gemeinschaft*, 1887 (1974).
226. "... conflict and disorganization are most apt to increase when the equilibrium of a social system is disturbed during periods of rapid social change, and as conflict and social disorganization increase, so will rates of deviance" (Traub en Little, 1985: 40-41, geciteerd in: Meier, 1989: 134).

227. De nadruk ligt dan ook vooral op het belang en de kwaliteit van sociale structuren en instituties, en minder op persoonlijke of situationele factoren. Tussen delinquente subculturen en de dominante cultuur, zo kan men stellen, is sprake van cultuurconflicten. Zo stelt Sellin (zie Bruinsma, 1985: 17) dat cultuurconflicten de uitkomsten van processen van sociale differentiatie zijn "... which produce an infinity of social groupings, each with its own definitions of lifesituations, its own interpretations of social relations, its own ignorance or misunderstanding of the social values of other groups" (Sellin, 1970: 187). Cultuurconflicten, als alledaagse ervaringen, kunnen volgens Sellin op twee niveaus onderzocht worden. Enerzijds is er een meer macro-sociologische optiek (relaties tussen verschillen in criminaliteitscijfers en levensstijlen van identificeerbare groepen), anderzijds is er een meer micro-sociologische optiek, waarin individuele cultuurconflicten op de voorgrond staan, die met behulp van analyses van levensgeschiedenissen en intensieve interviews onderzocht kunnen worden. Beide benaderingen delen dat: "... the experiences of one person at the same time reveals the life activities of his group and that habit in the individual is an expression of custom in society" (Sellin, 1970: 189).
228. Klassieke voorbeelden zijn ondermeer: de studie van Trasher naar gangs, 1929; Whyte naar 'college boys en corner boys', 1943; Shaw en McKay naar de relatie stedelijke woonbuurten en jeugd delinquentie, 1943; een update door Shaw en McKay vond zelfs nog in de jaren '60 plaats (1969).
229. In die zin kunnen desorganisatie- en anomie-theorieën als partiële controle-theorieën worden begrepen.
230. "... Brantingham and Brantingham (1984) note that while the Chicago School model worked reasonably well in predicting crime areas during the 1920s and 1930s, multiple-nuclei models of urban areas with more than one high-density inner-city zone seem to be more appropriate models after World War II" (Winterdyk, 1996: 27).
231. "These descriptions (Shaw; Shaw and Moore; Shaw, Mackay, and McDonald, S.M.) indicated that most lawbreakers in these (lower-class delinquency, S.M.) areas were members of gangs and peer associations in which delinquent conduct was defined positively, young boys were inducted into lawbreaking by older youth, and juveniles were thought the skills of delinquency in much the same way that youths in socially-favored circumstances learn to become boy scouts or "good boys" of some other brand" (Gibbons, 1970: 113). In dergelijke wijken is dan sprake van een "... existence of a coherent system of values supporting delinquent acts" (Shaw en McKay, 1943: 173).
232. "... Sutherland was suggesting that the distinction between lawbreakers and the law-abiding lies not in their personal fiber but in the content of what they have learned. Those with the good fortune of growing up in a conventional neighborhood will learn to play baseball and to attend church services; those with the misfortune of growing up in a slum will learn to rob drunks and to roam the streets looking to do mischief" (Lilly et al., 1995: 47).
233. Cohen (1955) had als vertrekpunt weliswaar de verschillen in delinquentie tussen meisjes en jongens, met name veroorzaakt door verschillendsoortige socialisatieprocessen, maar besteedde vooral aandacht aan delinquent gedrag van jongens als "... a masculine protest against female authority. Despite the intriguing nature of some of the observations Cohen makes about gender in relation to delinquency, his concern with social class left these observations relatively under-developed though having a very influential effect on a whole generation of

delinquency studies. [...] Whilst sex role theory does have its attraction as a starting point for understanding gender relations in general as well as the gendered expression of criminal behaviour in particular, its biological orientation is problematic" (Walklate, 1995: 167).

234. Het begrip anomie is vooral verbonden met de Franse socioloog Durkheim (1858-1917). Anomie is bij hem vooral normloosheid. Door snelle en diep ingrijpende maatschappelijke veranderingen (industrialisering, urbanisatie, modernisering) worden allerlei maatschappelijke groeperingen blootgesteld aan transformaties, die leiden tot een te loor gaan van traditionele waarden en normen en dwingen tot een proces van herdefiniëring. Mensen raken stuurloos, worden onzeker en er zijn geen vanzelfsprekende doelen meer. Er ontstaan dan collectieve gevoelens van norm-onzekerheid en normloosheid. In dit verband kan men ook denken aan de huidige debatten over normvervaging, de 'civil society' en de risico-samenleving.
235. Het begrip klasse is in Amerika vooral verbonden met ongelijkheid in status- en inkomenskenmerken en in het verlengde daarvan met secundaire kenmerken als opleiding, woonbuurt en etniciteit. In die zin is eerder sprake van een systeem van sociale stratificatie, met behulp van sociaal-economische indicatoren (materiële welstand), dan van een klassebegrip in Marxistische of Weberiaanse zin. Bij het marxistisch klassebegrip wordt klasse bepaald door economische positie, het wel of niet bezitten van produktiemiddelen; bij een meer Weberiaans klassebegrip wordt klasse bepaald door marktcapaciteiten, vaardigheden en opleiding (zie: Brouns, 1993: 118). Bij het begrip klasse kan men voorts denken aan onderscheid op grond van ongelijke kansen en ongelijke toegang tot economische en politieke macht, tot uiting komend in bijvoorbeeld ongelijke beloningsverschillen (inkomsten) en verschillen in leefstijl, hetgeen weer bijdraagt aan het voortbestaan van ongelijke kansen (zie Pot (1988) in: Brouns, *ibid.*: 118).
236. Ook hier weer de vooronderstelling dat in bepaalde wijken met negatieve kenmerken er een subcultuur ontstaat waarin het plegen van geweld genormaliseerd gedrag is, "favorable attitudes toward .. the use of violence" , aangeleerd door een "process of differential learning, association or identification", met als gevolg dat "the use of violence .. is not necessarily viewed as illicit conduct, and the users do not have to deal with feelings of guilt about their aggression" (Wolfgang en Ferracuti, 1982: 314).
237. "Contemporary sociological theories of criminality can be divided into two main types: structural and processual. *Structural theories* emphasize that crime is related to certain social structural conditions in society, while *processual theories* describe the processes by which individuals come to commit criminal acts. Structural theories are also more interested in explaining the epidemiology of crime - the distribution of crime in time and space - while processual theories are more interested in etiology - the specific causes of criminal acts. (...) Structural theories attempt to explain why certain forms of crime are more prevalent in some social classes than in others (an aspect of epidemiology), while processual theories attempt to explain how specific persons came to commit criminal acts" (Meier, 1989: 137). Structurele theorieën zijn vaak sociologisch van aard, terwijl processuele theorieën veelal sociaal-psychologisch van aard zijn. In dit onderzoek probeer ik recht te doen aan beide facetten.
238. Ook Sutherland en Cressey hanteren een versie van het criminogene cultuur perspectief, waarin brede maatschappelijke condities die criminaliteit bevorderen dan wel tegenaan een centrale rol spelen. De maatschappelijke ontwikkelingen in de late 19e eeuw en het begin van deze eeuw - een toegenomen individualisme, nadruk op het streven naar materieel succes, cultuurconflicten door rivaliserende cultuurgroepen - hebben geleid tot een situatie van 'diffe-

rentiële sociale organisatie'. De differentiële associatie theorie richt zich dan vooral het verklaren van delinquent gedrag van een persoon, terwijl de differentiële sociale organisatie 'theorie' verschillen in criminaliteitscijfers ('crime rates') van specifieke groepen moet verklaren (Sutherland, Cressey en Luckenbill, 1992: 104-118).

239. Kenmerkend voor strain-theorie is dat delinquentie wordt verbonden met differentiële (economische) frustraties - ondermeer gebaseerd op structurele kansenongelijkheid - als motiverende factoren; deze hoeven niet te worden verbonden met niveaus van sociale controle of de aanwezigheid van delinquente subculturen.
240. Merton leunde daarbij op de inzichten van Durkheim (1933, oorspronkelijke uitgave 1897) over anomie in "Suicide".
241. In 'zuivere' strain-modellen is strain de verklarende variabele bij uitstek. Strain bij Merton is dus de consequentie van macro-sociale desorganisatie, of anomie. Culturele onevenwichtigheid - niet iedereen kan of wil voldoen aan de eisen van universele culturele waarden - en een gestratificeerde sociale structuur produceren in maatschappelijk opzicht anomie ("a breakdown of the cultural structure", Merton, 1968: 216-217) en strain bij individuen. De Amerikaanse cultuur is, volgens Merton, niet in balans door de sterke nadruk op de waarden van economisch succes ('the American dream: the pursuit of individual self-interest, competitiveness, materialism, monetary success'), met uitsluiting van eventuele andere culturele doelen, en de relatieve onverschilligheid ten opzichte van de middelen waarmee economisch succes wordt gerealiseerd; slechts winnen telt. "A cardinal American virtue, 'ambition' promotes a cardinal American vice, 'deviant behavior'" (Merton, 1957: 146). Structurele anomie leidt dus tot individuele strain.
242. "Merton realized that most people, even if they found their social ascent limited, did not deviate. Instead, the modal response was for people to conform, to continue to ascribe to the cultural success goal, and to believe in the legitimacy of the conventional or institutionalized means through success was to be attained. But for many others strain of their situation proved intolerable" (Lilly et al., 1995: 54).
243. " .. innovative conduct becomes especially prevalent as anomie intensifies. In contrast to ritualism (or conformity), this adaptation requires an ability to relinquish commitment to institutionalized means in favor of illegal means. Fluctuations in levels of anomie, whether over time or within certain sectors of society at any given time, can be expected to determine not only overall rates of deviance but also rates of particular kinds of deviance, including crime, the prototypical innovative response" (Lilly et al., 1995: 56).

244. In schema ziet het model van Merton er als volgt uit:

A typology of modes of individual adaptation

Modes of Adaptation	Cultural goals Means	Institutionalized
I Conformity	+	+
II Innovation	+	-
III Ritualism	-	+
IV Retreatism	-	-
V Rebellion	±	±

+ signifies acceptance; - signifies rejection; ± signifies rejection of prevailing values and substitution of new values.

(Bron: Merton, 1957: 140; 1968: 140).

245. Voor vernieuwing of deviantie geldt: " Een maatschappij, die wordt gekenmerkt door een te grote druk op de succes-doelen, zal categorieën mensen kennen die, omdat zij wat betreft de middelen zijn gedepriveerd, illegitieme middelen gaan aanwenden om de gestelde doelen toch te realiseren. Volgens Merton zullen met name mensen uit de lagere milieus, vanwege hun gebrek aan vooruitzichten, eerder dan mensen uit hoge milieus, hun toevlucht nemen tot middelen die door de maatschappij als onwettig zijn gedefinieerd. Hij doelt dan op gedragingen als diefstal, heling en prostitutie. Zulke personen worden als het ware gedwongen deviant gedrag te vertonen om te voldoen aan de algemeen aanvaardde succesdoelen" (Van Dijk et al., 1995: 95).
246. De universaliteit van culturele waarden wordt daarmee gerelativeerd door deze te verbinden met de inname van specifieke klasseposities. "According to the logic of relative deprivation, the poor, or those in the lower-class, do not compare their condition with middle- and upper-class lifestyles, even when they are aware of such values and behavior. Instead, the poor compare themselves with each other or those just above poverty. In other words, the poor, and other social classes as well, will compare themselves more to those with whom they interact and associate than to those whom they only know through mass media accounts" (Shoemaker, 1990: 106). Dit model biedt eveneens een mogelijkheid om individuele delinquentie onder jongeren uit lagere klassen te verklaren.
247. Van Dijk et al. noemen onder meer: 1. strain verklaart alleen delinquentie met een bepaald nut; 2. als er sprake van strain is bij de lagere klassen, dan zou er meer delinquentie gepleegd moeten worden. Wellicht spelen toch andere (subculturele) waardenpatronen bij de lagere klassen een rol; 3. criminaliteit van niet-gedepriveerden wordt niet verklaard; 4. de situationele context wordt genegeerd; 5. sommige complexe problemen als alcohol- of drugverslaving wordt te simpel voorgesteld. Oorzaken en gevolgen kunnen andersom liggen danwel elkaar versterken; 6. er wordt te weinig stil gestaan bij de rechtvaardigheid van de bestaande maatschappelijke orde (Van Dijk et al., ibid.: 95-96).

248. "It is our conclusion, by no means novel or startling, that juvenile delinquency and the delinquent subculture in particular are overwhelmingly concentrated in the male, working-class sector of the juvenile population" (Cohen, 1955). "Certainly, there is enough delinquency among the lower-class male segment of the population, whether it has been officially recorded or not, to warrant concern and investigation. To the extent that delinquency occurs among lower-class youth, it may well be that experiences of the lower-class, including values and life-styles, contribute significantly to this behavior" (Shoemaker, 1990: 115).
249. "So overdrawn is Cohen's portrait of class subcultures, so different are the values of each class subculture, that he could have dispensed altogether with strain theory. He hovers on the brink of adopting a cultural deviance explanation of working-class delinquency: working-class culture just naturally leads to delinquency involvement" (Kornhauser, 1978: 154).
250. Cohen beweert dat opvoedpraktijken of socialisatie in middenklasse-gezinnen waarden en levensstijlelementen benadrukken die haaks staan op die van arbeidersjongens. Deze middenklasse waarden zijn volgens Cohen: "1) drive and ambition; 2) individual responsibility; 3) achievement and success, whether at work, in the classroom, or the field, or in any other arena of competition; 4) the willingness to postpone immediate satisfaction of wants and desires for future profit or gain (the deferred gratification pattern); 5) rationality in the form of long-range planning and budgeting; 6) exercise of courtesy and self-control in association with others, particularly strangers; 7) control of violence and aggression, verbal or physical, in all social settings; 8) 'wholesome' recreation, that is, constructive use of leisure time, such as a hobby, and; 9) respect for the property of others, perhaps the most basic value of all" (zie Shoemaker, 1990: 117). Als reactie daarop worden middenklasse waarden vervangen door een aantal oppositieve waarden. "Accordingly, status will be accorded to compatriots who are truant, flout authority, fight, and vandalize property for "kicks" (Cohen, 1955). (...) Lower-class youths, thrown together in high-density urban neighborhoods and saddled with a common problem, find a common solution in embracing values that provide both the chance to gain status and the psychic satisfaction of rejecting respectable values that lie beyond their reach" (Lilly et al., 1995: 61). Cohen stelt dat deze jongens feitelijk slechter gesocialiseerd worden (geen uitstel van behoeftebevrediging, minder controle over gevoelens van agressie).
251. In termen van Sykes en Matza ontwikkelen deze jongens een specifiek vrije-tijdswaardensysteem, gekenmerkt door het zoeken van kicks, de wens om de grote slag te slaan en agressieve zelfhandhaving als bewijs voor hun masculiniteit (Sykes en Matza, 1961: 712-719).
252. Zo stellen Cortes en Gatti volgende punten van kritiek: 1. er is een veel grotere verscheidenheid van reacties op status-frustratie mogelijk dan alleen maar 'negatief' delinquent gedrag; 2. in delinquent subculturen kan weliswaar sprake zijn van een omkering van middenklasse waarden, maar er zijn ook behoeften van kicks, verzet tegen autoriteiten, groepsloyaliteit en bescherming naar andere gangs. Deze waarden zijn in meer algemene zin verbonden met de behoefte van adolescenten aan experimenteelgedrag, avontuur, bravoure en spanning; 3. de scherpe tegenstelling tussen middenklasse culturen en die van arbeidersklassen is in de laatste decennia genivelleerder (Cortes en Gatti, 1972, aangehaald in: Van Dijk et al., 1995: 97).
253. Volgens Coward en Ohlin zijn de retreatisten 'double-failures'. "... people who have failed to achieve status through either legitimate or illegitimate means, thus these lower-class juveniles not only have been unsuccessful in conventional settings such as the school, but also "have failed to find a place for themselves in criminal or conflict subcultures". As a

result, they look to "drugs as a solution' to their "status dilemma" (Cloward en Ohlin, 1960; 183)" (Lilly et al., 1995: 63)

254. ".. Cloward and Ohlin delineated three distinct subcultural forms (criminal, conflict, retreatist), but delinquents appear to mix these activities. "Delinquent boys", LaMar Empey (1982) observed, "drink, steal, burglarize, damage property, smoke pot, or even experiment with heroin and pills, but rarely do they limit themselves to any single one of these activities (p. 250; see, for example, Short & Strodtbeck, 1965)" (Lilly, et al., 1995: 64).
255. Zo stelt Kornhauser vrij sarcastisch vast: "Here are four eminent sociologists (bedoeld worden: Merton, Cohen, Cloward en Ohlin, S.M.), experts in deciphering cultural meanings, all working within the same theoretical framework, who cannot agree among themselves about the content of culture and subculture, or even about what content they should invent for subculture and culture that is consistent with strain theory" (Kornhauser, 1978: 155-156). Deze kritiek lijkt vrij vernietigend, maar de reactie van Sampson en Wilson geeft aan dat Kornhauser, die het begrip subcultuur als 'community subculture' als 'provinciaal, tentative, incomplete' definieert, de plank mislaat. "Whether community subcultures are authentic or merely "shadow cultures" (Liebow, 1967) cannot be resolved here (see also Kornhauser 1978). But that seems less important than acknowledging that community contexts seem to shape what can be termed cognitive *landscapes* or ecologically structured norms (e.g., normative ecologies) regarding appropriate standards and expectations of conduct. That is, in structurally disorganised slum communities it appears that a system of values emerges in which crime, disorder, and drug use are less than fervently condemned and hence expected as part of everyday life. These ecologically structured social perceptions and tolerance in turn appear to influence the probability of criminal outcomes and harmful deviant behavior (e.g., drug use by pregnant women). In this regard Kornhauser's attack on subcultural theories misses the point. By attempting to assess whether subcultural values are authentic in some deep, almost quasi-religious sense (1978: 1-20), she loses sight of the processes by which cognitive landscapes rooted in social ecology may influence everyday behavior. Indeed, the idea that dominant values become existentially irrelevant in certain community contexts is a powerful one, albeit one that has not had the research exploitation it deserves (cf. Katz 1988)" (Sampson en Wilson, 1995: 50-51). Terugvertaald naar de Nederlandse situatie en mijn terminologie kan men dan stellen dat cognitive landscapes min of meer synoniem zijn met categoriale discoursen (met een zekere correspondentie met buurtgebonden (jeugd)subculturen van de marginale arbeidersklasse). De buurtcontext als culturele factor kan verschillend doorwerken naar jongeren in vergelijkbare materiële (gezins)omstandigheden. "One could hypothesize a difference, on the one hand between a jobless family whose mobility is impeded by the macrostructural constraints in the economy and the larger society but nonetheless lives in an area with a relatively low rate of poverty, and on the other hand, a jobless family that lives in an inner-city ghetto neighborhood that is influenced not only by these same constraints but also by the behavior of other jobless families in the neighborhood (Hannerz 1969; W.J. Wilson 1991). The latter influence is one of culture - the extent to which individuals follow their inclinations as they have been developed by learning or influence from other members of the community (Haneerz 1969)" (Sampson en Wilson, *ibid.*: 51).
256. Bij Miller handelt het om "'lower class-class culture as a whole - not subcultures within lower-class areas". Deze klassecultuur ".. is responsible for generating much criminality in urban areas" (Lilly et al., 1995: 50). Miller's bewering is dat jongeren die deel uitmaken van

dergelijke "... cultural practices which comprise essential elements of the total life pattern of lower class culture automatically violate legal norms" (Miller, 1958: 166).

257. In zijn samenvatting over strain-theorieën ziet Shoemaker als hun sterke punt vooral hun 'sensitizing' eigenschappen. "That is, each suggests that a broad-based societal condition is responsible for a significant proportion of delinquent behavior. To rest an explanation of delinquency *solely* on such factors is inadequate. To ignore societal conditions in the explanation of delinquency, however, would be myopic and, most probably, unproductive" (Shoemaker, 1990: 143).
Meier ziet bijvoorbeeld bij Merton als nadeel vooral een als universeel veronderstelde dominante cultuur, waarin sociale waarden voorschrijven welke doelen nastrevenswaardig zijn. Ditzelfde bezwaar geldt ook de universaliteit van niet-legale middelen. Er wordt te weinig aandacht besteed aan historische variatie, aan de verschillende betekenissen die vormen van delinquentie voor verschillende tijden en plaatsen kan hebben.
Een ander nadeel is de aanname dat crimineel gedrag vooral een lagere klasse-fenomeen is. Er is genoeg evidentie van beroepsgebonden, witte-boorden en organisatiecriminaliteit en andere vormen van deviantie onder leden van de middenklasse.
Het overaccentueren van strain als de verklarende factor is te simplistisch. Dit bezwaar kan ondervangen worden door aandacht te besteden aan andere factoren, die gerelateerd zijn aan persoon en interactieprocessen (cf. Meier, 1989: 141-142).
258. "The stronger and more persistent these reinforcements, the greater the likelihood that criminal behavior will occur and persist. As a result, crime rates will be highest in those groups characterized by associations that reinforce deviant rather than prosocial behavior (Phohl, 1985)" (Lilly et al., 1995: 51).
259. Zo noemt Meier een drietal belangrijke problemen: anomie theorie veronderstelt een universaliteit van sociale waarden; anomie theorie gaat uit van de assumptie dat crimineel gedrag disproportioneel vaker voorkomt in de lagere klassen; de anomie theorie is een te simplistische verklaring - er zijn ook nog andere invloeden werkzaam (Meier, 1989: 141). Ook Matza (1964) wijst op conceptuele tekortkomingen van de strain-theorie (overpredictie van delinquentie, passief en overgesocialiseerd mensbeeld, het ontkennen van het alledaagse en episodische karakter van veel vormen van delinquentie). Conformisme en deviantie/delinquentie vormen een continuüm met allerlei min of meer geaccepteerde tussenvormen. Als alternatief stelt Matza daar zijn 'drift'hypothese voor, waarin jonge daders, ondanks het gegeven dat ze zich overwegend conformeren aan de conventionele maatschappelijke waarden en normen, min of meer als vanzelf betrokken raken bij vormen van delinquentie. Hulpmiddelen daarbij zijn neutralisatie- en rationalisatietechnieken, waardoor ze in staat zijn excuses te vinden voor hun delinquentie en een positief conventioneel zelfbeeld te handhaven (Sykes en Matza, 1957). Bovendien wijst Matza (1961) op het gegeven, dat binnen een bepaalde cultuur meerdere subculturen naast elkaar kunnen bestaan, die zich beroepen op verschillende, soms ondergrondse ('subterranean') tradities. Als voorbeelden geeft hij: delinquentie, politiek radicalisme en bohemianisme. Jeugdcultuur is dan een pluriform geheel van lokale en losse coalities van jongeren met een tijdelijke en partiële oriëntatie op ondergrondse tradities.
In 'Becoming Deviant' (Matza, 1969) geeft Matza, net zo als al eerder bij de vroegere Chicago school, weer ruimte aan een meer subjectieve culturele benadering. Hij onderscheidt binnen de criminologie globaal een tweetal benaderingen: 'appreciation' en 'correction'. Als voorstander van appreciatie is het hem vooral te doen om de betekenissen van de onderzochten zelf in hun leefwerelden. Matza omschrijft de appreciatie-benadering als: "... a commitment - to the phenomenon and to those exemplifying it - to render it with fidelity and

without violating its integrity. [...] The decision to appreciate ... delivers the analyst into the arms of the subject ... and commits him to the subject's definition of the situation. This does not mean the analyst always concurs with the subject's definition of the situation; rather that his aim is to comprehend and to illuminate the subject's view and to interpret the world as *it appears to him*" (Matza, 1969: 24-25).

260. "Thomas Bernard's (1984) assessment of available research studies .. showed that empirical data exist that clearly support strain theory (see also: Burton & Cullen, 1992; Cole, 1975). Moreover, studies that claim to falsify the perspective's premises often use questionable measures of key concepts, overlook supportive findings, and do not assess systematically all of the theory's components (Bernard, 1984; Messner, 1988). Bernard (1984) also noted that strain theory offers perhaps the most promising approach to understanding serious urban male delinquency. "The data on serious gang delinquency", he concluded, "virtually demand a strain type explanation" (p. 366)" (Lilly, et al., 1995: 65). Ook Gibbon merkt op dat de invloed van de subculturele benadering op het fenomeen jeugdbendes nog steeds van belang is: "Taken in its entirety, much of it (data over 'gangs', S.M.) indicated that none of the theoretical perspectives we have looked at were entirely accurate. [...] Even though the major theories regarding gang delinquency did not fare well in the face of evidence, the basic notion of subcultures as important in accounting for delinquency and criminality has survived and has turned up such recent ventures as Braithwaite's general theory (Crime, Shame, and Reintegration, 1989), in which subcultural formation plays an important part" (Gibbons, 1994: 28).
261. "As America advances toward the 21st century .. it is also possible that the prevailing social context will be conducive to renewed interest in the strain perspective. (..) If so, strain theory - with its focus on the criminogenic costs of blocking opportunities for advancement and of placing people in adverse social circumstances - will receive its fair share of adherents in the criminological community" (Lilly et al., 1995: 69-70). "Given the growing awareness of vexing contemporary social problems - such as homelessness, the urban underclass, persistent economic stagnation, accompanied by glaring social inequalities, and urban decay in general - explanations of social behavior cast in terms of fundamental characteristics, rather than individual deficiencies, are likely once again to 'make sense' to many criminologists" (Messner en Rosenfield, 1994: 14-15).
262. "The important question is not 'Why do men *not* obey the rules of society" (Hirschi, 1969: 10). In plaats van het 'crime problem' raakt deze vraag het probleem van de conformiteit danwel respectabiliteit. De controle theorie is in dat opzicht in veel mindere mate een delinquentietheorie dan een conformiteitstheorie. Daaraan liggen opvattingen over de menselijke natuur en de maatschappelijke orde ten grondslag. Over het plegen van delicten zegt Hirschi: "We all would, if we could". Mensen zijn van nature gericht op bevrediging van eigen behoeften en plezier (hedonisme).
263. "Control theory attempts to combine theories of conformity with theories of crime, and it is in this context that control theorists assert that crime is not caused as much by forces that motivate persons to deviate as it is simply by the fact that deviance is not prevented (Nye, 1959: 3-9)" (Meier, 1989: 143). In tegenstelling tot Durkheim zien de meeste controle theoretici de sociale controle benadering als een processuele, sociaal-psychologische theorie. Het begrip klasse als structureel intermediair tussen groep en maatschappij speelt daarbij geen rol. Ditzelfde geldt voor de peergroup bij adolescenten omdat er geen functie voor de peergroup is als 'lerende context'.

264. "It is our position, therefore, that in general behavior prescribed as delinquent or criminal need not be explained in any positive sense, since it usually results in quicker and easier achievement of goals than the normative behavior" (Nye, 1958: 50). "He is free to deviate" (Hirschi, 1969: 18).
265. Durkheim onderscheidt aan samenlevingen integrerende krachten - het vermogen van mensen om samen te werken - en regulerende krachten - het binden van individuen aan normen. Zijn opvatting over de menselijke natuur komt neer op het begrip 'homo duplex', een samengaan van twee verschillende aspecten. "On the one side there was the social self, the aspect of self that looks to society and is a product of socialization and cultivation of human potentials - the 'civilized' member of a community. On the other side there was the egoistic self, the primal self that is incomplete without society and that is full of impulses knowing no natural limits. (...) In Durkheim's view, conditions of social solidarity based on highly developed functions of social integration and social regulation allowed the more primal self to become humanized fully in a life shared with others on a moral common ground. One implication is that *unless* such social solidarity is developed and maintained, we may *expect* crime and delinquency" (Lilly et al., 1995: 77-78; vergelijk ook de opvattingen van Mead (1934) over het individu en zijn onderscheid in 'I' en 'me - the social self' en het belang van socialisatieprocessen).
266. Daaronder kunnen verder de neutralisatietheorie van Sykes en Matza, Matza's 'drift' theorie, Gottfredson en Hirschi's 'self-control' theorie en Hagan's 'power control' theorie begrepen worden (zie voor een nadere uitwerking van de verschillende controle theorieën: Lilly et al., 1995: hoofdstuk 4). "Each of these theorists .. tended to take the position that crime and delinquency could be *expected* in conditions where controls were not effective" (Lilly et al., 1995: 81).
267. Hirschi gaat eveneens van dezelfde drie fundamentele perspectieven in de criminologie uit als die ik hier behandel. In zijn woorden: " According to *strain* or motivational theories, legitimate desires that conformity cannot satisfy force a person into deviance. According to *control* or bond theories, a person is free to commit delinquent acts because his ties to the conventional order have somehow been broken. According to *cultural deviance* theories, the deviant conforms to a set of standards not accepted by a large or more powerful society" (Hirschi, 1969: 3).
268. "Hirschi's claims about lack of social bonding and low self-control as major forces in crime and delinquency developed into one of the most dominant etiological perspectives in criminology in the period since 1970" (Gibbons, 1994: 26).
269. Toby (1957) vergelijkt in zijn artikel de mate van bindingen van delinquent 'slum' jongens ('hoodlums') en meer respectabele middenklasse jongens. "In short, youngsters vary in the extent to which they feel a stake in American society. For those with social honor, disgrace is a powerful sanction. For a boy disapproved already, there is less incentive to resist the temptations to do what he wants when he wants to do it. (...) To determine the stake which a youngster has in conformity it is necessary to know more than the level which his family occupies in the economic system. His own victories and defeats in interpersonal relations can be predicted only roughly from family income or father's occupation" (Toby, 1957: 16). Toby maakt vervolgens een aanvullende overstap van individueel naar structureel niveau, gebaseerd op ecologische en subculturele kenmerken van buurten; daarmee verschuift de vraagstelling. "Some individuals have less stake in conformity than others in every communi-

ty, but communities differ in the proportion of defeated people. A community with a high concentration of them has an even higher crime rate than would be expected from adding up the deviant predispositions of its individual members. (...) In short, there is a social component to stake in conformity ... (...) To sum up: the social disorganisation approach can explain why community "A" has a higher crime rate than community "B" but not why Joe becomes a hoodlum and Jim does not. The different stake in conformity of the individual within a given community, on the other hand, can account for varying tendencies to become committed to an anti-social way of life" (Toby, *ibid.*: 16-17).

270. "The chain of causation is thus from attachment to parents, through concern for the approval of persons in positions of authority, to belief that the rules of society are binding on one's conduct" (Hirschi, 1969: 200).
271. "Dat *attachment* vooraf gaat aan *commitment* en *beliefs*, blijkt ook uit het onderzoek van Bowlby (1969) naar de ontwikkeling van *attachment*-gedrag bij jonge kinderen en uit de gegevens die hij aanhaalt over het gedrag van jongen bij niet-menselijke primaten. Bowlby komt tot de conclusie dat de behoefte aan *attachment* is aangeboren en primair is, dat wil zeggen onafhankelijk van de behoefte aan voedsel en warmte: "There is in infants an in-built propensity to be in touch with and to cling to a human being." (Bowlby, 1969, p. 222) Volgens Bowlby (*ibid.*, p. 388) ontwikkelt het kind een gehechtheid aan een onderscheiden persoon, in de meeste gevallen aan de moederfiguur, in het tweede kwart van het eerste levensjaar. *Attachment* bestaat dus al wanneer er nog geen sprake kan zijn van *commitment* en *belief*. De kwaliteit van de eerste gehechtheidsrelatie is van groot belang voor het vermogen gehechtheidsrelaties te ontwikkelen met andere personen. Ainsworth (1963) veronderstelt, dat hoe onzekerder de eerste gehechtheid van een kind is, hoe geremder dat kind zal zijn bij de ontwikkeling van gehechtheden aan anderen. Glueck en Glueck (1950, p. 164) schrijven, dat wie zich niet heeft kunnen hechten aan haar of zijn ouders, ook niet gehecht kan raken aan anderen" (Ruttenfrans, 1989: 263). Zie Ruttenfrans eveneens voor bezwaren tegen het attachment-concept van Hirschi en een nadere uitwerking van het attachment-concept van Bowlby (*ibid.*: 263 e.v.). "De betrekkelijke ongrijpbaarheid van deze componenten maakt operationalisaties buitengewoon moeilijk. De *multiple choice*-methode die bijna alle onderzoekers hanteren, is mijns inziens veel te oppervlakkig om een zo gecompliceerde psychische toestand als affectieve gehechtheid te meten. Wellicht verdient hier het gebruik van kwalitatieve onderzoeksmethoden, bijvoorbeeld diepte-interviews, de voorkeur" (Ruttenfrans, *ibid.*: 268).
272. "For Hirschi (1969).. the problem of explaining deviance was a false problem based on the mistaken assumption that people are fundamentally moral as a result of having internalized norms during socialization. He insisted, however, that it was an "oversimplification" to say that "strain theory assumes a moral man while control theory assumes an amoral man: because the latter "merely assumes variation in morality. For some men, considerations of morality are important, for others they are not" (Hirschi, 1969: 11). (...) Hirschi suggested no motivational factors and simply noted that the loss of control sets the individual free to calculate the costs of crime. "Because his perspective allows him to free some men from moral sensitivities, the control theorist is likely to shift to a second line of social control - to the rational, calculational component in conformity and deviation (Hirschi, *ibid.*: 11)" (Lilly et al., 1995: 98).

273. Sociale controle wordt door Hirschi nogal pragmatisch ingevuld; vandaar ook de toeëigening door de overheid van dit begrip tot beleidsinstrument. Het krijgt daardoor een hele specifieke betekenis. "In de huidige discussie over criminaliteitsbestrijding en normversterking wordt het begrip sociale controle gebruikt in de zin van directe sociale bemoeienis met ongewenst gedrag: preventie, signalering en correctie van zodanig gedrag door de burgers zelf alsmede door functionarissen die hetzij om andere redenen gezag hebben (onderwijsgevendenden bijvoorbeeld), hetzij daarvoor speciaal zijn aangewezen (conciërges, suppoosten, etcetera)." (Van Doorn, 1987: 241, aangehaald in: Bruinsma, 1990: 19).
274. Een lage zelf-controle - gedefinieerd als "... the tendency of people to pursue short-term interests without considering the long term consequences of their acts" (Gottfredson en Hirschi, 1990: 177) - wordt dan verbonden met een, in termen van de dominante cultuur, inadequate socialisatie. Complementair aan deze versie is dan de gelegenheidstheorie ('opportunity-approach'). Het essentiële verschil tussen niet-delinquente jongeren en delinquente jongeren is dus de mate van zelf-controle en het optreden van allerlei 'negative life-events' in de latere levensloop (Junger, 1994; Robins, 1966). "Hirschi (1969) emphasized that control is sustained by individuals' continuing relationship with the conventional order, that is, by their bonds to family, school, work, everyday activities, and beliefs. Now, Gottfredson and Hirschi abandoned the idea that continuing social bonds insulate against illegal involvement in favor of the proposition that self-control, internalized early in life, determines who will fall prey to the seduction of crime" (Lilly et al., 1995: 102).
275. "Gottfredson and Hirschi (1990) .. failed to resolve a hidden inconsistency in their thinking. On one hand, they implied that social class is an unimportant correlate of crime and that crime is found across the class structure. On the other hand, the logic of their model seemingly predicts a strong correlation between class and crime. Their image of the offender, we may recall, is as someone who is a social failure: Lacking self-control, offenders do poorly in school and poorly in the job market. They inevitably slide into the lower class. Further, offenders can be expected to be inadequate parents themselves, passing on low self-control and economic disadvantage to their offspring. Over generations, then, crime should be concentrated increasingly in the bottom rungs of society" (Lilly et al., 1995: 104). Een ander bezwaar is de omissie dat de meer maatschappelijke condities die van invloed zijn op de kwaliteit van het gezinsleven en de opvoeding, het vermogen om als ouders goede opvoeders te zijn en het vermogen om zelf-controle bij kinderen te vestigen, genegeerd worden. Currie noemt deze omissie de: "... fallacy of autonomy - the belief that what goes on inside the family can usefully be separated from the forces that affect it from outside: the larger social context in which families are embedded for better or for worse" (Currie, 1985: 185, geciteerd in: Lilly et al., *ibid.*: 104). "Control theories are most impressive to the extent that one accepts the larger social structure and conventional, middle-class values as things to be taken for granted. For control theory, the systems that are to accomplish the *regulations* of the individuals at risk for crime and delinquency through their *integration* are almost always systems defined in conventional, middle-class terms" (Lilly et al., *ibid.*: 108). Een belangrijke vraag daarbij is er sprake is van een gemeenschappelijk waarden- en normensysteem in de maatschappij of dat er meerdere concurrerende waarden- en normensysteem bestaan, bijvoorbeeld langs lijnen van klasse, leeftijd (jeugdsubculturen) en etniciteit. In dat verband kan men immers spreken van een multi-culturele en pluriforme samenleving. Individuen en groepen kunnen verschillende houdingen aannemen ten aanzien van het dominante waardensysteem en de juistheid en rechtvaardigheid daarvan.

276. In een longitudinale studie naar jeugddelinquentie vond Agnew dat de variabelen van de sociale controle theorie slechts 1 tot 2 procent van variantie verklaarden van de delinquentie in de tijd. Agnew suggereert dat de sociale controle theorie bruikbaar kan zijn om relatief lichte vergrijpen en delinquentie van jonge adolescenten te verklaren, maar dat het controle perspectief te kort schiet bij het verklaren van relatief ernstige delicten en voor delinquentie van oudere adolescenten en jongvolwassenen (Agnew, 1985).
277. Hagan (1989) maakt in zijn 'power-control' theorie een onderscheid in een tweetal gezinstypen: patriarchale gezinnen en egalitaire gezinnen. In patriarchale gezinnen worden dochters meer gecontroleerd dan jongens (reproductie van 'gender-relations'; vergelijkbaar met de mannen- en vrouwenrollen in de traditionele standaardbiografie). Aan jongens worden andere eisen gesteld en deze nemen meer risico's en ontwikkelen meer experimenteelgedrag; kortom, een stijging van hun kansen om delinquent gedrag te ontwikkelen. In egalitaire gezinnen worden kinderen meer gelijk opgevoed. De machtsbalans verschuift naar meer vrijheid voor vrouwen ten aanzien van hun echtgenoten, en meer vrijheid voor dochters ten aanzien van zonen (vergelijk de moderne keuzebiografie, waarin meer sprake is van gender-neutrale opvoedingspatronen en een groter belang wordt toegekend aan een onderhandelingshuishouding). De toegenomen tolerantie naar dochters leidt ertoe dat zonen en dochters convergeren in hun risicopatronen en dat de betrokkenheid in delinquentie van meisjes toeneemt. De aandacht voor gender-vraagstukken en machtsbalansen en de effecten voor opvoedpatronen is in de theorie van Hagan een positieve ontwikkeling, maar daarbij zou ook aandacht voor klasseverschillen betrokken moeten worden. "In particular, the theory must address the intersection of class and gender and thus speak to issues such as parenting by single mothers within the context of impoverished inner-city communities" (Lilly et al., 1995: 106).
278. Hirschi (1969) heeft zelf zijn theorie getoetst aan de hand van een zelf-rapportagestudie onder ruim 4000 studenten als onderdeel van het grotere Richmond Youth Project in Californië. Dit onderzoek liet zien dat:
- Gehechtheid aan ouders is nauw verbonden met wetsconform gedrag bij jongeren. Deze relatie geldt voor alle milieus.
  - Gehechtheid aan school - schoolwerk leuk vinden, de mening van leraren en leraressen belangrijk achten - is eveneens gerelateerd met weerstand tegen delinquentie. Overigens blijkt ook dat slechte schoolprestaties sterk samenhangen met jeugdcriminaliteit.
  - Gehechtheid aan leeftijdsgenoten is eveneens van belang: vooral jongeren met weinig bindingen met een conventionele levensstijl worden aangetrokken tot avontuurlijke jeugdgroepen, die nogal wat criminaliteit plegen, en vertonen mede ten gevolge daarvan zelf ook relatief veel crimineel gedrag.
  - Deelname aan conventionele activiteiten, zoals huiswerk maken tegenover rondhangen op straat, is negatief gecorreleerd met zelfgerapporteerde delinquentie.
  - Overtuigingen waaruit respect voor de wet, politie en justitie spreekt en afwijzing van delicten en delinquenten, zijn ook negatief gerelateerd aan zelfrapporterende delinquenten" (Van Dijk et al., 1995: 105-106, die ook verwijst naar: Nettler, 1978; zie verder Hirschi, 1967).
279. In haar conclusie stelt Kornhauser: "Strain models are disconfirmed. Cultural deviance models are without foundation in fact. To the more definitive formulation of control models, to the more adequate linking of macrosociological and microsocial control theories, and to their more rigorous testing, the study of delinquency might profitably turn" (Kornhauser, 1978: 253). "Control theory has continued as a major criminological perspective well into the 1990s" (Cullen en Burton, 1994).

280. In deze bespreking staan we verder niet stil bij een aantal andere belangrijke (politiek-)criminologische benaderingen zoals de labelling theorie, waarin de definitie van criminaliteit en de definitiemacht van de staat ter discussie staan en conflict theorie, een meer marxistische benadering, die in de jaren '60 gestalte krijgen. Hoewel ook hier sprake is van meerdere voorlopers en verschillende accenten willen we slechts kort aandacht schenken aan de nieuwe criminologische ('radicale') conflicttheorieën die in Brittannië gestalte hebben gekregen, mede onder invloed van Amerikaanse voorlopers als Vold, Turk, Platt, Chambliss en Quinney. Een reden daarvoor is de parallelliteit tussen de nieuwe subculturele en nieuwe criminologische ('new' criminology) benaderingen (Taylor, Walton, Young), bijvoorbeeld in hun aandacht voor het begrip cultuur en machtsprocessen en hun gedeelde afwijzing van het traditioneel positivisme. In de context van de jaren '60, groeiende welvaart, de verburgerlijkingshypothese van de arbeidersklasse, was de aanname dat criminaliteit en klassentegenstellingen zouden verdwijnen door een toenemende maatschappelijke consensus. Toen deze veranderingen niet optraden, de criminaliteit bleef stijgen, de klassentegenstellingen verdwenen niet maar kregen andere articulatievormen, zocht men naar andere verklaringskaders. "Theories of crime and deviance, like social theories in general, are in part creations of their time. (...) The challenges made by the 'new conflict theorists' to the paradigmatic theories of structural-functionalism, appear to have been prompted, not so much by a re-examination of the classical social theorists, but rather by events in the real world which have thrown the assumption of 'consensus' into doubt" (Taylor et al., 1973: 237). Het startpunt ".. was a systematic attempt to overturn the taken-for-granted assumptions of positivist criminological tradition" (S. Cohen, 1980: 9). De traditionele (conventionele) criminologie was te ingeperkt en teveel verbonden met ideologische constructies en staatsbeleid. De aandacht werd verlegd naar het bestuderen van politieke en economische structuren en instituties van het kapitalistische systeem. Deze bepalen de maatschappelijke voorwaarden voor het ontstaan van criminaliteit. ".. central to our concerns is the explanation of law and criminality in terms of the dominant mode of production and the class nature of society" (Young, 1976: 14). "We are confronted once again with the central question of man's relationship to structures of power, domination and authority - and the ability of men to confront these structures in acts of crime, deviance and dissent - we are back in the realm of social theory itself. (...) .. and we have suggested that an adequate *social* theory would need to be free of the biological and psychological assumptions that have been involved in the various attempts to explain the actions of men who do get defined and sanctioned by the state as deviant and react against those definitions, in different historical circumstances" (Taylor et al., 1973: 268). "For the new criminology, then, crime would be defined as capitalist policies and interests that contribute to human misery and deprive people of their human potential. Here the violation of human rights is of central concern for the definition of crime and includes imperialism, capitalism, racism, and sexism" (Lilly et al., 1995: 191). Het plegen van criminaliteit kan dus worden gezien als een rationeel antwoord op een repressieve maatschappij. Taylor, Walton en Young besluiten hun boek dan ook met: "The task is to create a society in which the facts of human diversity, whether personal, organic or social, are not subject to the power to criminalize" (Taylor et al., 1973: 282). Zie voor een kritische bespreking, met name het gebrek aan discussie over de menselijke aard en de sociale orde: Currie, 1974. Na de opkomst van Thatcher en het ontstaan van 'nieuw rechts' - met als gevolg een herstructurering van de verzorgingsstaat - schoof ook de 'nieuwe criminologie' op naar een meer realistische positie: 'left realism'. Er ontstaat nu aandacht voor een voor die tijd 'vergeten' fenomeen: het slachtoffer. ".. it marked a significant shift in Britain's radical criminology, one not so much *from* theoretical issues as *toward* research and statistical analyses of crime causation and its consequences" (Lilly et al., 1995: 194). Criminaliteit moet bestudeerd worden als ".. problems as people experience them", inclusief " the complaints of women" (Young, 1986:

- 24). "Its agenda is concerned equally with racism, police brutality, and a number of other "everyday crimes" (see Young & Matthews, 1992; Matthews en Young, 1992). The uniqueness of its perspective is that it is interested decidedly in the class and power dimensions of crime causation and what can be done about it" (Lilly et al., 1995: 194).
281. Zie voor een historisch overzicht bijvoorbeeld: Davies, 1993; Corrigan en Sayer, 1985. Volgens Davies hebben de debatten binnen en rondom het CCCS uiteindelijk geleid tot Marxistisch geïnspireerde cultuurstudies die op drie op elkaar ingrijpende premissen zijn gebaseerd. "(i) Cultural processes are intimately connected with social relations, especially with class relations and class formations, with sexual divisions, with the racial structuring of social relations and with age oppression as a form of dependency. (ii) Culture involves power and helps to produce asymmetries in the abilities of individuals and social groups to define and realise their needs. (iii) Culture is neither an autonomous nor an externally determined field, but a site of social differences and struggles (Jonhson, 1986/7: 39)", geciteerd in: Davies, 1993: 126).
282. Deze jeugdculturen werden in de media vooral negatief geportretteerd. "By 1965, the working-class youth subcultures of the mods and rockers had become to be the central focus for what Davis (1990) calls the 'youth spectacle'. This was primarily a result of reports of seaside Bank Holiday clashes between mods and rockers during 1964, setting in motion a spiral of media-conveyed and amplified moral panics. The mods and rockers were widely cast in the role of folk devils, and became the focus for the expression of many anxieties in the parent society and culture (S. Cohen, 1972)" (Widdicombe en Wooffitt, 1995: 10).
283. Een aantal, voornamelijk van het CCCS afkomstige studies (bijvoorbeeld: Mungham en Pearson, 1976; Hall & Jefferson, 1976; Brake, 1980, 1985; Willis, 1977, 1978; Clarke et al., 1979; Hebdige, 1979), maar ook andere Britse publikaties (Murdock en medewerkers van het Centre for Mass Communication Research te Leicester) hebben ook in Nederland veel aanhang en weerklank gekregen (zie bijvoorbeeld: Jeugdkulturen, 1983; Abma, 1990). "The new theories about British post war youth cultures are massive exercises of decoding, reading, deciphering and interrogating. These phenomena *must* be saying something to us - if only we could know exactly *what*. So the the whole assembly of cultural artefacts, down to the punks' last safety pin, have been scrutinized, taken apart, contextualized and re-contextualized. The conceptual tools of Marxism, structuralism and semiotics, a left-Bank pantheon of Genet, Lévi-Strauss, Barthes and Althusser have all been wheeled in to aid this hunt for the hidden code" (S. Cohen, 1980: ix).
284. Murdock stelt dat: "... subcultures offer a collective solution to the problems posed by shared contradictions in the work situation, and provide a social and symbolic context for the development and reinforcement of collective identity and individual self-esteem" (Murdock, 1973: 9).
En Brake: "My argument is that subcultures arise as attempts to resolve collectively experienced problems resulting from contradictions in the social structure, and that they generate a form of collective identity from which an individual identity can be achieved outside that ascribed by class, education and occupation. This is nearly always a temporary solution, and in no sense a real material solution, but one which is solved at the cultural level" (Brake, 1985: ix).
Matthijs, in navolging van het CCCS, brengt een onderscheid aan tussen de beschrijvende term 'jeugdcultuur'(vrije jeugdbeweging, gecommmercialiseerde jeugdstijl) en de analytische termen tegen- en subcultuur. "De jongeren subcultuur en tegencultuur zijn onderdeel van de

verschillende klassebepaalde ouderculturen. Subculturen ontstaan uit een typische combinatie van generatieconflict en onvermogen om de sociale problemen waar de ouderculturen mee worden geconfronteerd op te lossen. De antwoorden die de jongere generatie formuleert zijn in hoofdzaak imaginair en symbolisch. Als oplossingsstrategie stellen de oplossingen van de subcultuur weinig voor, zij zijn niet rechtstreeks gericht tegen de politiek of tegen economische omstandigheden die de problemen veroorzaken. Wanneer dat wèl gebeurt en er expliciet sociale en culturele alternatieven voor de problemen beschreven, bepraat en uitgeprobeerd worden, kunnen we spreken van een *tegencultuur*" (Matthijs, 1993: 190).

285. "In culturalism relations are looked at in terms of how they are lived and experienced. History shapes us in conditions which are not of our own making, yet we in turn create history. We experience the conditions of our life, define them and respond to them. Structuralism reminds us that we can only live and experience our conditions through and within the categories, classifications and frameworks of culture. In language, in particular, we construct our experience and our subjectivity and this makes it a site for a struggle for the rules of definition of the human experience" (Brake, 1985: 186).
286. ".. according to New Subcultural theorists, subcultures express a fundamental tension between those in power and those condemned to subordinate positions. This tension is expressed in the form of subcultural style (Hebdige, 1979). Subcultures are then interpreted as forms of resistance which is symbolically represented in style. Subcultural style is then read like a text, as resistance through *ritual*: resistance to subordination. Territoriality, solidarity, aggressive masculinity, stylistic innovation are all attempts by working-class youth to reclaim community, and reassert traditional values while resisting dominant ones. Finally, in addition to symbolising resistance style communicates a group identity which is often said to be in opposition to another subcultural group. It provokes a reaction and members are often stigmatised. Subcultural styles have become the principal way in which the mass media report or visualise youth. Judges, the police and social workers will use stereotypes based on appearance and dress to label groups and link them with certain characteristic kinds of behaviour" (Widdicombe en Wooffitt, 1995: 18).
287. "Perhaps the most significant images of youth in the late 1980s and 1990s are more directly related to social and political issues rather than subcultural groups: unemployment, AIDS and sexuality, drugs and hooligans (and lager louts) have received more attention in the media than subcultural groups. For the present, the 'youth spectacle' does seem to be locked into the more or less routine and institutionalised portrayal of the latest youth fashions and fads. What has persevered, though, is an image of youth as a problem; what has been lost over the decades is the image of youth as a 'progressive' class, and as an asset to the nation" (Widdicombe en Wooffit, 1995: 140; zie verder: Muncie, 1984).
288. "These studies focused on four key themes which were to become central in New Subcultural Theory, namely, class, delinquency, culture and leisure" (Widdicombe en Wooffitt, 1995; 15).
289. "Most youth was not involved in these (British subcultures, S.M.), feeling it had an investment in the system as it stood, responding deferentially or aspirationally" (Brake, 1985: 72).
290. "It is work, above all, which is the guarantee of respectability; for work is the means - the only means - to the respectable life. The idea of 'the respectable working classes' is irretrievably associated with regular, and often skilled, employment. It is labour which has disciplined the working class into respectability" (Hall et al., 1978: 141).

291. "Resistance can be defined as all forms of actions that challenge some established force or power structure and is thus potentially transformative rather than just reproductive of dominating positions or structures. Young (1990) shows that resistance has to oppose five different forms of oppression; exploitation, marginalization, powerlessness, cultural imperialism and violence. And while such a fight for freedom or emancipation must always strive for equality, it must also acknowledge respect and affirm differences. Aggleton and Whitty (1985, pp. 62f) find it important to make a series of crucial distinctions: (1) between resistant *intentions* and resistant *effects*; (2) between acts of challenge or '*resistances*' against overarching power relations and those '*contestations*' that are directed against localized principles of control; (3) between the resistant *subjectivity* of personal insights into the nature of power and the *resistant* behaviour of social collectives; and (4) between the *experiential site* in which resistant intentions arise and the field of practice where it results in resistant actions since a *displacement* may take place from one area or sphere to another (e.g., from schools to family, from class to generation or from economics to culture). They argue that studies of resistance need to investigate ethnographically how various aspects are distributed and articulated across different sites of experience and within different sets of power in specific contexts. A differentiated analysis of resistance should ask *who* resists *what*, *how*, *why* and with which *results*" (Fornäs, 1996: 126).

Door hun nadruk op arbeiderssubculturen als 'heroïsch' verzet tegen hun ondergeschikte klasseposities heeft het CCCS te weinig oog gehad voor negatieve aspecten van deze subculturen. "... CCCS workers have been criticised because their explicit political agenda has led them to overlook the negative elements of working-class youth subcultures, and because economic and ideological abstractions have obscured the importance of personal responsibility (Woods, 1977). To make this point clear, it is useful to contrast the new with the older subcultural theories. In the older theories, the delinquents were neither condemned nor admired; they were simply the casualties of a system that didn't work for everyone. The new subcultural theories began with a more overtly political agenda: to interpret subcultures as resistance to dominant cultural values" (Widdicombe en Wooffitt, 1995: 19-29). Een bekend onderzoek naar de verzetscultuur van jongeren tegen het onderwijssysteem is het onderzoek van Willis. "Willis (1977) has analysed the anti-school culture of a group of working-class lads, and found it highly ambivalent. Their opposition to middle-class values and power structures within the school institution is an overly partial resistance. The peer-group culture contains devastating limitations in its relation to the division of labour (reflection), women and immigrants. This leads its resistance to anti-intellectualism, misogyny and racist xenophobia that prevents the rebellious germs from developing into any emancipatory movement. It is in fact the very resistance of the gang that prepares it for accepting a future subordinate wage labour position. The partial character of the critical potentials and the fundamental inner contradictions of this working-class culture prevent it seeds of emancipation from maturing. There is no simple line between power and resistance: opposition is often intimately mixed with hidden repression, adjustment and insubordination, and the frontiers run in much more complicated ways than expected. An effective resistance on one level may be conservative on another level, and this may in the longer run make the victories of the first level useless" (Fornäs, 1995: 131). Het nadeel van deze 'verheerlijking' en romantisering, het alleen maar benadrukken van het creatieve verzetskarakter, het kritiseren van de bezwaren vanuit de dominante cultuur tegen deze authentiek vormen, leidt tot blinde vlekken. "... values of racism, sexism, chauvinism, compulsive masculinity and anti-intellectualism, the slightest traces of which are condemned in bourgeois culture, are treated with a deferential care, an exaggerated contextualisation, when they appear in the subculture" (S. Cohen, 1980: xxvii). Dit geldt ook voor vormen van 'verzets' delinquentie. Langs deze kritische lijnen kan ook het ontstaan van het 'left realism' worden begrepen. In dit perspectief wordt juist aan-

dacht gevraagd voor de slachtoffers van delinquentie en de bijbehorende aantasting van de privé-levenssfeer en publieke ruimte, met name in de meer kwetsbare arbeiderswijken, door (jeugdige) delinquenten uit deze wijken.

292. "Youth cultures are a response to the combined experience of being primarily a location in the labour force, or in the domestic labour sphere, social class and the experience of a reality mediated by the primary indicators of sex, race and class, and the secondary indicators of geographical location, neighbourhood, generation, leisure, social control and hegemony. Youth culture is an essay in experiencing this, accepting some of it and resisting other features" (Brake, 1985: 198).
293. "De cultuurkritische traditie wordt door de sociale wetenschappen in de loop van de jaren vijftig echter verlaten. De pedagogiek ontwikkelt zich in de richting van de empirisch-analytische wetenschappen en ruilt overwegend kwalitatieve methoden in voor meer kwantitatieve. Deze ontwikkeling gaat gepaard met specialisatie en verwijdering tussen de disciplines. Er wordt doorgaans niet meer gestreefd naar de totale levensloopsamenhang als voorwerp van onderzoek en theorievorming. De jeugd als kennis- en onderzoeksobject wordt opgedeeld tussen psychologen, pedagogen en sociologen, die ieder hun eigen theorieën en methodieken uitwerken" (Du Bois-Reymond en Meijers, 1987: 210)
294. Bijvoorbeeld: Janssen et al., 1982; Buiks, 1983; Eckert en Gelderloos, 1990; Gelder en Sijtsma, 1988; Swierstra et al., 1986; Berg en Blom, 1986; Blom en Janssen, 1987; Swierstra, 1990; Werdmöller, 1986, 1990; Grapendaal et al., 1991; Sansone, 1992).
295. Een andere vorm van kritiek op het CCCS-onderzoek door Widdicombe en Wooffitt geuit, is dat het de perspectieven en 'accounts' van de deelnemers aan subculturen nauwelijks onderzocht heeft (zie evenwel bijvoorbeeld: Willis, 1977). "Perhaps there is an obvious reason for the neglect of members' own accounts and interpretations. Reading the theoretical literature, it is clear that the theorists' obvious admiration for the subcultures is infused with a mild contempt for the actual members. (...) The analytic approach adopted by the New Subcultural theorists ensures that the members of subcultures are effectively silenced before they have even been allowed to speak about their lives: the knowledge about them is not written in their own terms" (Widdicombe en Moffitt, 1995: 23). En iets verderop citeren ze met instemming S. Cohen. "I sometimes have a sense of working-class kids suffering an awful triple fate. First, their actual current prospects are grim enough; then their predicament is used, shaped and turned to financial profit by the same interests which created it; and then - the final irony - they find themselves patronised in the latest vocabulary imported from the Left Bank" (S. Cohen, 1980: xxviii). "Clearly what is needed is an empirical attempt to take heed of members' own accounts: their own perceptions, reports, stories and anecdotes" (Widdicombe en Wooffitt, 1995: 28).
296. "Respectabel is een jongere als hij een opleiding volgt, een baan heeft, geld verdient, een dak boven zijn hoofd heeft, niet fraudeert met uitkeringen, in staat is tot een goed consumptieniveau, niet al te veel ziekteverzuim pleegt, kortom als hij de economie op een normale manier helpt draaiende te houden. Welke morele of maatschappelijke opvattingen hij hanteert en hoe zijn privé-leven er uitziet is zijn eigen zaak, als hij daarbij maar economisch te werk gaat. Ook de sub- en tegencultuur resorteert onder die norm. Lukt dat niet of valt hij daarbuiten, dan hoort hij bij het niet-respectabele gedeelte" (Matthijs, 1993: 223-224).

297. "De manier waarop over de jeugd wordt gepraat lijkt grondig veranderd. Het gaat niet meer om een onderscheid tussen een bijzonder en spectaculair gedeelte, het gaat om de ene kant om hen die wel respectabel zijn, aan de andere kant om hen die het niet kunnen en om de steeds veranderende criteria die het onderscheid daartussen bepalen. Sub- en tegencultuur zijn daarbij franje geworden, zij roepen geen extreme emoties meer op, zij zijn geaccepteerde middelen om een glad en geordend bestaan op te fleuren" (Matthijs, 1993: 224).